№ 220 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

1918
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 220

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Հոկտեմբերի 1 ից մինչև տարվա վերջ՝
Գուլտուում —15 ռ., Թիֆլիսում—25 ռ.
Թիֆլիսում ամսական 10 ռուբլի։
Առանձին համարները Թիֆլիսում և գաւառներում 60 կ., եկեղեցական նշանակներում 70 կոպ.։

Ուղարկեն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Tiflis, Rédaction «Mechak»
Соломоновская, 21.

Խմբագրատան թելեֆոն № 2—53

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3
(բացի կիրակի և ազգ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ինչում

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
Իւրաքանչիւր տողատեղին 70 40 կոպ.։

Հասցէն փոխելու համար պիտի ուղարկել
թէ հին հասցէն թէ 1 ռուբլի։

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԲԱՌԱՐԱՆ

Դեղոցների, գիտնականների, բաղմամեայ, հասարակական, բուսական, պատմական գործիքների, գիտութիւնների զրակուութիւնների, պատմութիւնների, ախտահանութիւնների։

ԲԱՑՎԱԾ Է 2 ՀԱՏՈՐԻՑ
ԿՈՉՄԵՑ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
ԼՈՍՍ ՏԵՍԱԼ
ՀԱՏՈՐ I Ա.—Ն
ԿԻՍԷՐՕՆ

Հատորը պարունակում է 2280 էջ կամ 1140 մեծադիր երես, 11,263 անուն կամ բառ և 308 պատկեր, ամփոփված Վենետիկում պատրաստված գունաւոր շապկի մէջ։

Առաջին հատորի գինն է կազմած՝ 12 ռուբլի, ճանապարհածախսով 15 ռուբլի։ Ցանկացողները սակայն բաղադրանք՝ պէտք է դիմեն ուղղակի «ՄՇԱԿԻ», խմբագրութեան, Ս. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻՆ, և գրավաճառանոցներին։

II (վերջին) հատորի նիւթը պատրաստ է և կը տպագրվի, երբ կանոնաւորվեն թղթի և տպարանական գործերը։

0—25

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ,
ԿԱՋՄԱԿԵՐՊՎԷՔ

Հասարակութեանը հաց մատակարարող կենսական Միացեալ Ընկերակցութեան Գերմանական Տնտեսական Միութիւնի, Քաղաքների Միութեան և Թիֆլիսի Քաղաքագլխութեան ներկայացուցիչներից, սրանով յայտարարում է, որ նոյեմբերի սկիզբներից Թիֆլիսի քաղաքացիներին բաց կը թողնվի հաց հիրաքանչիւր հոգուն կէս ֆունտ, մօտ 1 ռ. 50 կ ֆունտը։

Հացը բաց կը թողնվի բացառապէս Տնային Կոմիտեներին և նրանց Միութիւններին կանոնադրութեամբ, որ կը կարդվի Թիֆլիսի Քաղ. Վարչութեան Պարենաւորիչ Բաժնումը։

Հացավաճառ պունկտերի ցուցակը գտնվում է հիրաքանչիւր քաղաքամասային Պարենաւորիչ Կոմիտէում։

Քաղաքացիներ, կազմակերպվէք՝ մտնելով տնային և շրջանային դեղամերգութիւնների մէջ։

Թիֆլիսի Քաղ. Վարչ. Պարենաւորիչ Բաժանմունք

983. 3—2

Բացված է
ԱԶԳԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԵՐԻ ԲՈՒԺԱՐԱՆ
Մշտական մահճակալներով
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բ. ԴՕՆԽԻՆԻ
Նախկին երկար-ժամանակեայ ասիստենտ Պարիզի և Վիեննայի համալսարանների աչքի հիւանդութիւնների կլինիկաների, ընդունում է
Աչքի հիւանդութիւններ
ունեցողներին ցերեկվայ ժամը 9-ից մինչև 11½-ը և երեկ. 4—7½-ը։ Միքայէլեան փող. 141 («Ազատ օրէնք» մօտով)։ Տանը և վերաբ. կարգաւ հիւանդները ընդունվում են լրիւ պանսիոնով։
ատ. (ա. ս.) 849. 100—19

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
վերադառնալով վերջանալուց Ներքին հիւանդութիւններ—թոքախտ և սրտի ընդարձակութիւնը՝ իր ընդունելութիւնը կը բացնի Հեռագրատան կարգադրութեամբ։ Հեռագրութիւնը և բժշկութիւնը X ճառագայթներով։
Ամեն օր՝ 9—1 և 5—7 ժամը երեկ։
Բերաւաստանայա փ., № 23. Հեռ. 7—92.
ատ. (ա. օ.) 100—28

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆ
Նախկին ասիստենտ Բերլինի համալսարանի կլինիկաների
Մանագէտ մանկաբարձութեան, կանանց հիւանդութիւնների, նրանց միզասեռական և վեներական ախտերի («606» և «914»), էլեկտրաբուժումն արգանդի և ձուարանների ենթադրական բորբոքումների։ Ամեն օր, երեկ. ժամը 5—7-ը, կիրակի օրերը առաւ. ժ. 10—11-ը։ Հասցէն՝ Օլգինեան փողոց, Սելիք Ազարիանի տուն, № 3, բն. 12, հեռախօս № 16—71։
ատ. (ե.հ.շ.կ.) 100—23

ԲԺԻՇԿ
ԴՐ. Ց. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Նախկին ասիստենտ Ժընէվի համալսարանի կլինիկաների և պրոֆ. Oltramare-ի վենեբական հիւանդութիւնների մասնագիտական բուժարանից։
Ներքին և կանանց հիւանդութիւններ, մասնագէտ վենեական, միզասեռական և կաշի ցաւերի։ Հին ու նոր տիպար ներս կոմպլիկացիոնները. Ներարկումն պրոֆ. Ehrlich-ի 606»-ի և «914»-ի պրեպարատներով է լեքարաբուժում։
Ընդունելութիւնն առ. ժ. 10—12-ը, երեկ. 5—7-ը։ Կանանց համար 12—1-ը։
Կիրակի օրերը ձրի ընդունելութիւն ցեր. ժ. 11—12-ը։
Կիրոչնայա փ. № 11.
ատ. 789. 100—39

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատոր Պետրոգրադի սիֆ. վեներ. հիւ. կլինիկայի, ընդունում է յատկապէս միզասեռ., վենեական և սիֆիլիս հիւանդութիւն ունեցողներին։
Առաւօտ. ժամը 10—12.
Երեկ. » 5—7.
Սեմեոնովսկայա փ. 18 (Վերօնցովի արձանի մօտ)։ Բնակարանը՝ Սեմեոնովսկայա, 16։
ատ. (ա. հ. շ. կ.) 100—16

ԲԺԻՇԿ
Վ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑ
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Հիւանդների համար անհրաժեշտ անպէտքները կատարվում են ՀՐԻԱԳԷՍ։
Ընդունելութիւնը եր. ժ. 5½—7
Հասցէ՝ Бебутовская, № 56.
ատ. (օ. մ.) 504. 100—46

ԲԺԻՇԿ
Մ. Կ. ՎԱՆՑԵԱՆ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր՝ 12—1-ը ցեր., 6—7 երեկոյեան։ Շաբաթ օրերը ձրի ընդունելութիւն չեղաւորների համար։
Абасъ-Абадская пл. д. № 1.
ատ. (ա. օ.) 976. 100—3

ԲԺԻՇԿ
Վ. Կ. Մարգարեան
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ. Բժշկութիւն և դաստիարակութիւն յեռատեսաց, ապուշ, անեղբայր երեխաների։
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝
առաւ. ժամը 9—11-ը
երեկ. ժամը 5—7-ը
Абасъ-Абадская пл. уголъ Могнинск. ул. № 3.
ատ. (ե. հ. կ.) 757. 30—21

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Հիւանդների ընդունելութիւնը — պլոմբ, պրակներ ոսկուց և պլատինից, արհեստական առամներ առանց քիմքի, առամի հեռացում (առանց ցաւի)։ Ընդուն. ամեն օր՝
առաւ. 10—2 ժ.
երեկ. 4—7 ժ.
Կիրակի օրերը՝ 10—12 ժ.
Հասցէն՝ Աբաս-Աբադի պէրեուլոկ № 17։
ատ. 885. 100—8

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ. ՄԻՋՈՑՈՎ

ԿԱՅՏԼԷՐԻ ՆՈՐ ՀԱՌԸ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԲԱՑԽՍՏԱԳՈՒՄ

ԲԵՐԼԻՆ, 23 հոկտ.—Երեքշաբթի, հոկտ. 22-ին բալշևստագի նիստում գերմանական կանցլերը արտասանեց հետևեալ ճառը։

«Պարոններ. Այն օրից, երբ ես խօսեցի ձեզ հետ առաջին անգամ, նոր քայլեր են եղել երկու կողմից՝ հաշտասիրական գերմանական նոր կառավարութեան նախաձեռնութիւնը։ Իր պարտականութիւնները սանձելու բոլշևիկ կառավարութիւնը տարաբաղդ Վիլսոնի հարցապնդումը։ Մեր անհերգիտի որոշ պատասխանը առաջ բերեց նոր հարցապնդում նախագահ Վիլսոնի կողմից։ Մեր պատասխանը այդ հարցապնդմանը հրատարակվեց երէկ։

Պարոններ! Գերման ժողովուրդը ծարաւի է լսել, թէ ինչպէսի հետևանքներ ունի դաշտավարութիւնը հաշտութեան հարցի վերաբերմամբ։ Դուք հաստատում էք, որ ես այդ հարցը կը շոշափեմ շատ մեծ զգուշութեամբ։ Ես գիտեմ, որ կուսակցութիւնները հաւասարապէս ցանկանում են վիճաբանութիւնները վարել նոյնպէս զգուշութեամբ, որպէսզի պահանջում է բուէէ լրջութիւնը։ Դա գերման ժողովուրդն է, որ դիմում է Նախագահ Վիլսոնին։ Այդ հանդիսաւորը մեծ արժէք կը տայ կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների արտայայտութիւններին։ Ես կամենում եմ այդ պատճառով աւելին չը յայտնել հետաքրքրաշարժ բացատրութիւններից մէջազգային դրութեան վերաբերմամբ։

«Առաջին պատասխանը, որ ստացվեց Վիլսոնից գերմանական կառավարութեան հաշտութեան առաջարկութեանը, անգին վէճերը յարուցեց բոլոր ծիլերնորում։ Իրաւունքի վրա յենվող հաշտութիւն, կամ ոչ՝ ի՞նչ վրա յենվող հաշտութիւն։ Այդ մասին շատ են վիճում համաձայնութեան պատրաստութիւնները, նաև նեյտրալ անխուսափելի պայմանների շնորհիւ մեր երկրում։

«Վիլսոնի վերջին պատասխանագիրը աւելի չը պարզեց դրութիւնը։ (Հեռագիրը կարդած է)։ Հնարաւոր է, որ նախագահից ստացվող պատասխանը վերջնականապէս ամեն ինչ պարզէ։ Իսկ մինչ այդ, պարոններ, մենք պէտք է թէ մտքով և թէ բոլոր գործողութիւններով պատրաստ լինենք հանդիպելու այդ հարկադրողական դրութեան։ Նախ մեր թշնամիների կառավարութիւնները կամենում են շարունակել պատերազմը, և մեզ ոչինչ չէ մնում, բացի պաշտպանվելուց և այդ մտքով մեր բոլոր ոյժերը լարելուց։ Եթէ դրա անհրաժեշտութիւնը ակներև դառնայ, գերման կառավարութիւնը կարող է խօսել ազգի պաշտպանութեան մասին գերման ժողովրդի անունից։ Ազնվօրէն կանգնած «իրաւունքի վրա յենված հաշտութիւն» սկզբունքի վրա, կառավարութիւնը մտածմանակ իր վրա պարտաւորութիւն է վերցնում ետ չը քաշվել առանց դիմադրութեան ոյժի վրա կիրառված հաշտութեան առաջ։ Այն կառավարութիւնը, որպէսզի կանգնած չէ այդօրինակ դրութեան պաշտպանութեան վրա կարող է հանդիպել արհամարհանքի գերման ազգերի մարդիկների և բանուորների կողմից և կարող է ՀՆՀվել երկրի վրայից հասարակական լիակատար դայրոյթով։

Սակայն, պարոններ, մենք չը պէտք է մոռանանք նաև երկրորդ դրութիւնը իր բոլոր հետևանքներով։ Գերման ժողովուրդը չէ կարող դալ վնասաժողովի՝ կազված աչքերով։ Գերման ազգը այժմ իրաւունք ունի հարց տալ. եթէ հաշտութիւնը ընդունվի Վիլսոնի պայմաններով, ինչ արդիւնք կունենայ դա Գերմանիայի ազգային կեանքի ու նրա ապագայի համար։ Դատելով հասարակական կարծիքի արձագանքներից, գերման ժողովուրդը գիտակցաբար է վերաբերում գերմանական պատասխանից յետոյ արված քայլերից բղխող հետևանքներին։ Այժմ նա ամեն բանում պահանջում է պարզութիւն։

«Ա՛յ, պարոններ, դա մեզ համար մի վիճելի էր, որ ունի անգին հետևանքներ։ Մեր դիրքի ոյժը կախված չէ այլևս նրանից, թէ ինչ մենք կանենանք ենք համարում այլ մեր հակառակորդների ունենալիք վիճաբանութիւնների հետևանքներից, որոնք կը համարվեն կանոնաւոր։ Դա պահանջում է մեծ անձնուիրութիւն այն հպարտ ազգից, որ սովորել է յաղթութիւններին։

«Այն հարցը, թէ ինչ է իրաւունքը, չէ դարում այդպիսին մեզանից մեր սահմանների մասին, որոնց մենք չենք բաց անի երբէք։

«Մեր ընդունած կէտերը վերաբերում են նաև մեր ներքին կեանքին։

«Պարոններ. Ես շատերից առարկեցին, թէ Վիլսոնի պայմանների ընդունելը նշանակում է, թէ Գերմանիան հաստատվելու է Թշնամի դաշտաւորներին, որ իրաւունքի հարցերը կը վճռէ միմիայն իր շահերի տեսակէտից։ Եթէ դա այդպէս լիներ, այն դէպքում ինչով բացատրել այն փաստը, որ հաստատնութեան պնդութիւնների միջավայրում ամենածայրայեղ նացիոնալիստական էգոիստները վախենում են վեհաժողովի դալուց։ Դա նշանակում է, թէ մենք չը կայ բանակցութիւններ վարել գերմանացիների հետ մինչև Գերմանիայի պատրաստիլնն ու դինաթափումը։ Պարզի նացիոնալիստական մտածելը գտնում է, թէ նուաճված հողաբաժիններից զօրքերը դուրս հանելու և կենտրոնական քննիչ յանձնաժողով նշանակելու առաջարկութիւնն անդունելի է։ Անբաւարար են նաև Գերմանիայի բարենորոգումների մասին եղած ցուցմունքները։

ՕԴԵՍՍԱ, 23 հոկտ.—կազմակերպվում է զօրաբաժին քաղաքի պաշտպանութեան համար։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՈՐՍ 23 հոկտ.—Կարելիայում ֆինների մէջ զարգանում է յեղափոխական շարժումը։

ՄՈՍԿՎԱ, 23 հոկտ. — Խորհուրդների ժուրնալիստների միութեան կոմիտէն գումարում է հանդիսաւորական համագումար նոյեմբերի 8-ին։

Կայացաւ միաբանգ «Կոմմունարդ» ակումբում Լիբկնէխտի ազատման առիթով։ Հաւաքվեցին բազմաթիւ բանուոր, տրամադրութիւնը ոգեւորեալ էր։ Նոյնպիսի միտինգ տեղի ունեցաւ «Ֆոր» հիւրանոցում։ Կամենվը ճառ արտասանեց, մատնանշելով Լենինի և Լիբկնէխտի նշանակութիւնը հասարակական յեղափոխութեան մէջ։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ, 25 հոկտ.—Երէկ ժողովրդական տան օպերային դահլիճում կայացաւ միտինգ Լիբկնէխտի ազատման առիթով։ Ասաց Լունաչարսկին, որ յոյս յայտնեց թէ շուտով կը բացվի և աստրիական բանտը, որ ազատ կարձակէ Ֆրիդրիխ Ադլերին։ Աստրիան կտոր կտոր է լինելու։

ՈՒՐԱԼԻ ՋՕՐԱՄԱԿԱՏ, 26 հոկտ.—Համաձայն ստացված հեռագրի, խորհուրդների զօրքերը վերջին օրերը խոշոր աջողութիւններ են ունեցել։ Զաբդվել են 3 սպիտակ գվարդիայի զօրագնդեր. մեռք ենք ձգել 20 գնդացիր 46 հրացան, մի քանի սայլեր, աւելի քան 100 դերի ու գնդի շտաբներ՝ արժէքաւոր գոկումենտներով, որոնցից երևում է, որ թշնամու քայքայումը զարգանում է։

Եկատերինբուրգում և Ուրալի ուրիշ քաղաքներում ուժեղանում է խժռումը բուրժուազիայի դիկտատուրայի դէմ։ Ուրալում հակայեղափոխութիւնը իր վերջին օրերն է ապրում։

Հիւսիսային զօրաճակատից տեղեկացնում են, թէ ազգարկութեան վերաբերմունքը դէպի անգլիացիք և դաշնակիցները օրէցօր սուր կերպարանք է ստանում։ Գրաւած մթերքների համար չեն վճարում։

ՍԵՂԱՍՏՕՊՕԼ, 22 հ.—Թիւրքերը շտապով հեռանում են Բաքումից։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ, 23 հ.—Երէկ եկան Անգլիայից թօրնուրդներ գնապատան անդամները։ Քարտուղար Չիչերովսկին հաղորդում է, թէ անգլիացի բանուորների մէջ աճում է յեղափոխական տրամադրութիւնը։ Բանուորների համակրութիւնը խորհուրդների իշխանութեան կողմն է։ Հակահարձակումները ստիպված են միջոցներ ձեռք առնել բանուորների ուշադրութիւնը կոմունիզմից հեռացնելու համար։ Բոլոր խոշոր գործարաններում բանուորները համակրում են բոլշևիզմը։

ԲԵՐՆ 25 հոկտ.—Ռնդարական պարլամենտի վերջին նիստում տեղեկացրին, թէ 79 դդ հնտական զօրագնդի ապստամբված զինուորները Գրաբում մտել են զինվորների զօրանոցները և խլել նրանց զէնքը։ Ապստամբները գրաւել են քաղաքի մասերը։ Իշխանութիւնները կալանաւորված են։ Կայարանը ապստամբների ձեռքումն է։ Երկաթուղագծի շրջանը աւերված է։ Նիստը ընդհատվեց։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւններ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԲԻՒՐՕՑԻ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ՄՈՍԿՎԱՑԻՆ

ԲԵՐԼԻՆ, 23 հոկտ.—Լեհերը բայխատապից պահանջել են ազատել արևելեան շրջանների բնակիչներին և հնարաւորութիւն տալ նրանց հայրենիք վերադառնալ։

ԲԵՐԼԻՆ, 23 հոկտ.—Կառավարական սոցիալիստները բոլշևիզմի դէմ իրանց պայքարը տեղափոխեցին ժողովների մէջ։

Վիլսոնի պատասխանագրի ազդեցութեան տակ՝ երէկ բօրսան հանգստացաւ։ Բորը բանկերը դնում են մեծ քանակութեամբ արժէթղթեր։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ, 23 հոկտ. — Ունգարիան դադարեցրեց հացի առաքումը Աւստրիա, որովհետև Գերմանիայից և Աւստրիայից այլ ևս քարածուխ, բենզին ու նաւթ չի ներմուծվի Ունգարիա։

ԲԵՐՆ, 23 հոկտ.—Անգլիական և ֆրանսիական մամուլը չի հաւանում Վիլսոնի վերջին պատասխանը Գերմանիային։ Դաշնակիցները համոզված են, թէ մենք չը կայ բանակցութիւններ վարել գերմանացիների հետ մինչև Գերմանիայի պատրաստիլնն ու զինաթափումը։ Պարիզի նացիոնալիստական մամուլը գտնում է, թէ նուաճված հողաբաժիններից զօրքերը դուրս հանելու և կենտրոնական քննիչ յանձնաժողով նշանակելու առաջարկութիւնն անդունելի է։ Անբաւարար են նաև Գերմանիայի բարենորոգումների մասին եղած ցուցմունքները։

ՕԴԵՍՍԱ, 23 հոկտ.—կազմակերպվում է զօրաբաժին քաղաքի պաշտպանութեան համար։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՈՐՍ 23 հոկտ.—Կարելիայում ֆինների մէջ զարգանում է յեղափոխական շարժումը։

ՄՈՍԿՎԱ, 23 հոկտ. — Խորհուրդների ժուրնալիստների միութեան կոմիտէն գումարում է հանդիսաւորական համագումար նոյեմբերի 8-ին։

Կայացաւ միաբանգ «Կոմմունարդ» ակումբում Լիբկնէխտի ազատման առիթով։ Ասաց Լունաչարսկին, որ յոյս յայտնեց թէ շուտով կը բացվի և աստրիական բանտը, որ ազատ կարձակէ Ֆրիդրիխ Ադլերին։ Աստրիան կտոր կտոր է լինելու։

ՈՒՐԱԼԻ ՋՕՐԱՄԱԿԱՏ, 26 հոկտ.—Համաձայն ստացված հեռագրի, խորհուրդների զօրքերը վերջին օրերը խոշոր աջողութիւններ են ունեցել։ Զաբդվել են 3 սպիտակ գվարդիայի զօրագնդեր. մեռք ենք ձգել 20 գնդացիր 46 հրացան, մի քանի սայլեր, աւելի քան 100 դերի ու գնդի շտաբներ՝ արժէքաւոր գոկումենտներով, որոնցից երևում է, որ թշնամու քայքայումը զարգանում է։

Եկատերինբուրգում և Ուրալի ուրիշ քաղաքներում ուժեղանում է խժռումը բուրժուազիայի դիկտատուրայի դէմ։ Ուրալում հակայեղափոխութիւնը իր վերջին օրերն է ապրում։

Հիւսիսային զօրաճակատից տեղեկացնում են, թէ ազգարկութեան վերաբերմունքը դէպի անգլիացիք և դաշնակիցները օրէցօր սուր կերպարանք է ստանում։ Գրաւած մթերքների համար չեն վճարում։

ՍԵՂԱՍՏՕՊՕԼ, 22 հ.—Թիւրքերը շտապով հեռանում են Բաքումից։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ, 23 հ.—Երէկ եկան Անգլիայից թօրնուրդներ գնապատան անդամները։ Քարտուղար Չիչերովսկին հաղորդում է, թէ անգլիացի բանուորների մէջ աճում է յեղափոխական տրամադրութիւնը։ Բանուորների համակրութիւնը խորհուրդների իշխանութեան կողմն է։ Հակահարձակումները ստիպված են միջոցներ ձեռք առնել բանուորների ուշադրութիւնը կոմունիզմից հեռացնելու համար։ Բոլոր խոշոր գործարաններում բանուորները համակրում են բոլշևիզմը։

ԲԵՐՆ 25 հոկտ.—Ռնդարական պարլամենտի վերջին նիստում տեղեկացրին, թէ 79 դդ հնտական զօրագնդի ապստամբված զինուորները Գրաբում մտել են զինվորների զօրանոցները և խլել նրանց զէնքը։ Ապստամբները գրաւել են քաղաքի մասերը։ Իշխանութիւնները կալանաւորված են։ Կայարանը ապստամբների ձեռքումն է։ Երկաթուղագծի շրջանը աւերված է։ Նիստը ընդհատվեց։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւններ

Աստուածատուր, Աբմենակ, Մարիամ, Վարդուհի, Ցիգրանուհի երեցեանները, Արմենուհի Քալենեան և Սրբուհի Մամուրովան վշտաբեկ սրտով յայտնում են ազգականներին, ծանօթներին և ընկերուհիներին իրանց սիրելի քրոջ

Երանուհի Երիցեան-Ճաղարբեգեանի

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր հանգուցեալի բնակարանից, Վօզնէսենսկայա փող. № 33, դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատունը։

990. 1—1

Գայիանեան օրիորդաց դպրոցի համար հարկաւոր են

Ուսուցիչներ հայոց պատմութեան և ընդհանուր պատմութեան։ Դիմել դպրոց մինչև երեքշաբթի, հոկտեմբերի 29 ը, ժամը 2-ը առ.

987. 1—1

Սրբունական թատր. նախկին արտ. և երգեցողութեան հմուտ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ

ԲԷԳԼԱՐ ԱՄԻՐԶԱՆ

փոխադրվելով նոր բնակարան—(Սօլօլակ—Լերմօնտովսկայա փ. № 26), տալիս է երգեցողութեան դասեր՝ իտալական շնչայով և մեթոդով։ Մասնագետ. ձայնի կանոնաւորումն և ուղղումն, զարգացումն ձայնի, լսողութեան, շնչաւորման և ռիթմայի։ Օպերային, օպերետային, և հասարակային բեմերառաւարի գեղարուեստական դաստաւորութիւն, անհատական։ Նոյնպէս հրաւիրվում են ձայն ու բնական ձիրք ունեցող անձինք, որոնք ցանկանան կատարելագործվել ու մասնակցել ապագայ հայկական գեղարուեստական օպերաներում։ Պարապմունքը սկսված է սեպտեմբերի 16-ից։ Ընդունելութիւնը շարունակվում է ամեն օր, բացի ուրբ. և կիրակի օրերից, 10—3 և 5—8-ը։ Վերմօնտովսկայա փողոց տուն № 26 (Սօլօլակ)։

(II եր.) (Հ. կ.) 986. 3—1

պահանջեցին կառավարութիւնից հրաժարվել։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ, 25 հոկտ.—մինիստր-նախագահ Վեկէրլը հրաժարական տուեց ամբողջ կաբինէտի հետ։ Հրաժարականը ընդունվեց։

ՎԻԵՆՆԱ, 25 հ.—Գերմանական դեսպանը յայտնեց, թէ Գերմանիան կամենում է գերմանական Աւստրիային ու կազմատի մասնակցել հաց և գեղանիներ, որ դադարել է մատակարարել Ունգարիան։

ԲԵՐԼԻՆ, 25 հոկտ.—Աւստրօ-ունգարական դեսպանատունը հերքում է զինադադարի կայացնելու լուրերը։

ՕԴԵՍՍԱ, 24 հ.—Եռասայում հացի պակասութեան պատճառով գործադուլ են արել երկաթուղային արհեստաւորները։ Հաղորդում են բուսիական սահմանի փակման մասին։ Կ. Պոլսում զինուորական ակումբը պահանջում է նշանակել ռ բեյրալ մինիստրութիւն, սպառնալով իշխանութիւնը ձեռք ձգել բռնութեամբ։

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ, 25 հոկտ.—Գերմանական պաշտօնական հաղորդագրութիւն. Վիլնայում լեհական ազգային տոնի ժամանակ տեղի ունեցան յոգմունքներ։ Ամբոխն ընդհարվեց ոստիկանութեան հետ։ Ամբոխը փորձում էր կալանել գերմանական կառավարութեանը թշնամական ցոյց։ ոստիկանութիւնը անզօր էր։ կանչվեցին զօրքեր։ Նախնական դատարկ փամփուշտներով կրակելուց յետոյ, զօրքերը սկսեցին կրակել ամբոխի վրա, սպանվեցին մի քանի տասնեակ մարդ. վիրաւորների թիւը մեծ է։

ՄՈՍԿՎԱ, 26 հոկտ.—Պետրոգրադում ձերբակալված պրօվոկատոր Մալինովսկին բերվեց Մոսկվա։

ՍԱՐԱՏՈՎ, 25 հոկտ.—Եռանդով տեսնը վում են գնդապետների պաշարներ։

ԲԱԼԱՇՈՎ, 25 հոկտ.—Ն... զրքի յեղափոխական դատարանի որոշմամբ, գնդակահարվեցին ապստամբութեան դրդող 20 ունտէր-օֆիցէրներ։

Ցաշկենտից հեռագրում են, թէ հոկտ. 18—23 Ասիական կօրաճակատի վրա թշնամին պարտութիւնից յետոյ ալիս չեբնաց։ Կռիւ է բուրժուազիայի և Անգլիայի աշխարհակալ զրքերի դէմ։

ԲԵՐԼԻՆ, 25 հոկտ.—«Նորդ. Ագլ.»-ի տեսլով, Գերմանիան պատրաստ է տալ իր նաւերը Սպանիային, լրացնելու համար սպանական նաւերի մեծ պակասը։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

Գերմանական բաղիս, 27 հոկտ.

Նախագահ Վիլսոնի անձնափոխանորդ գնդապետ Հաուս և ծովակալ Նէլսոն Սիլայեաս Գեռութիւնների կողմից լինելու են ներկայացուցիչներ՝ գերմանական զինադադարի և հաշտութեան բանակցութիւններ սկսելու հարցի վճռման ժամանակ։

Վիէննայի լուրերները տեղեկացնում են, թէ աւստրիական կայսրից լիազօրված կամաշը ստացել է կազմել այսպէս կոչված ազգային անկուսակցական մրցաստրութիւն, որի ծրագիրը պէտք է լինի ձեռք բերել շուտով հաշտութիւն և յանձնել կենտրոնական կառավարութեան գործերը ազգային կառավարութիւններին ու պաշտպանել ընդհանուր շահերը նոր երաւակարգի ժամանակ։

Գերմանական կայսրը ընդունեց գեներալ Լուդենդորֆի հրաժարականը։

խուժած թշնամին վանվեց հակայարձակումներով։ Վուզիէրի երկու կողմում ռազմական գործողութիւնը թուլացաւ։ Շէսարից արևելք ընկած լեռնագագաթները մեր զօրքեր պահեցին, չը նայած թշնամու ուժեղ յարձակումներին։

Գալվիցի զօրաբանակ։ Ամերիկացիների ժամանաւոր յարձակումները Մասսի երկու ափում վանվեցին։

Հարաւ-արևելեան զօրաբանակ։ Մօրավայի երկու կողմում թշնամու յարձակումներ են։ Գեսից արևմուտք հակառակորդին աջողվեց մի փոքր ետ մղել մեզ կրագուէմայից հարաւ գտնվող լեռներում։ Պարսինի շրջանում թշնամին վանվեց։

(Երեկոյեան)։ Ֆլանդրիայում թշնամու յարձակումները Լիսի և Շելդայի միջև վանվեցին։ Ֆրանսիացիների յարձակումները 50 կիլոմետր ռազմաբեմի վրա, սկսած Ուազի մօտից մինչև էն գետը, չաջողվեցին։ Էն գետից արևելք և Մասսի երկու ափում մասնաւոր ընդհարումներ են։

ԲԵՐԼԻՆ, 26 հոկտ.—Արևմտեան զօրանակատ։ Շնորհիւ մեր զօրքերի աչքի ընկնող քաջութեան, զօրաճակատի շատ մասերում մեզ հաջող նպաստաւոր կռիւներ են։

Կրոնպրինց Ռուպրէխտի զօրաբանակ։ Լիսի դաշտավայրում Դէյնզէից հարաւ-արևմուտք և Լիսի ու Շելդայի միջև թշնամին ուժեղ հրային գործողութիւնից յետոյ ձեռնարկեց բուռն յարձակումների։ Մինչև Գորդրիկ-Ուդերդրդ երկաթուղագիծը մենք ետ մղեցինք հակառակորդին մեր զօրագծերի առաջ։ Շելդայից հիւսիս մենք շուտով նրանից յետոյ, երբ թշնամուն աջողվեց շահել որոշ տարածութիւն, կանգնեցրինք նրան։ Ինքօօժէնի և Ավելբէնի միջև նոր զօրագիծ բռնելով, վանեցինք թշնամու կրնակի գրոհները։ Օրվայ ընթացքում թշնամու արտիլերիան ամրակոծում էր զօրաճակատի թիկունքային վայրերը, որոնք մինչև օրս մնացել էին անվնաս։ Այդ վայրերն աւերված են մեծ մասամբ թշնամու կրակով։ Բելգիայի բնակիչներից եղան շատ սպանվածներ և վիրաւորվածներ։

Շելդայի և Ուազի միջև անգլիացիք երէկ բաւականացան ուժեղ մասնակի յարձակումներով։ Ֆամարից հարաւ մենք ետ մղեցինք թշնամուն դէպի իր սկզբնական դիրքերը։ Լանդրէսից հիւսիս-արևմուտք թշնամու յարձակումներն անաջող անցան մեր զօրագծերի առաջ։

Գերմանական Կրոնպրինցի զօրաբանակ։ Ուազի և Էնի միջև ֆրանսիացիների շեշտակի ուժեղ յարձակումներ են աւելի քան 60 կիլոմետր տարածութեան վրա։ Գլխաւոր հարուածը ուղղված էր Ուազի և Սէբրայի միջև գտնվող մեր դիրքերի դէմ, նաև Սիսսոնի և Էնի միջև։ Թշնամին փորձում էր ձեռք ձգել Սէբրայի և Սուշէի շրջանները, օգտվելով տեղի բնական ամրութիւններից։ Վաղ առաւօտեան Սէբրայի և Ուազի միջև թշնամու առաջացած զօրամասերն անաջողութեան հանդիպեցին մեր զօրագծերի առաջ։ Կէսօրից յետոյ թշնամին ամրացաւ Վիլլէր-լէ-Սէկում և դէպի արևելք գտնվող լեռնագագաթների վրա։ Մնացած ռազմաբեմերի վրա նա ետ մղվեց ու կրեց խոշոր կորուստներ մեր կրակից։ Սէբրայի և Սուշէի շրջաններում թշնամուն աջողվեց հասնել մեր զօրագծերին միայն Մօրտրէրի և Ֆրուազոնի, Վէրլի ու Պիէրէպոնի մօտ։ Գեներալ բարոն Լիւէավիցի զօրքերը վերցրին իրանց նախկին դիրքերը Վէսլի ու Պիէրէպոնի միջև։ Մնացած տեղերում մեր կրակը թոյլ չը տուեց թշնամուն առաջանալ։

Էն գետից արևմուտք թշնամու յարձակումներին օժանդակում էին մեծաթիւ «տանկերը»։ Դրանք Սիսսոնից արևելք և Լաֆերվի երկու կողմում ցիրուցան արվեցին, չը նայած եօթն անգամ կրկնված զրոհին։ Թշնամին կուի նետեց առանձնապէս խոշոր ոյժեր Մերլի-լէ-Կոնտի և Էնի միջև։ Բանտրից արևմուտք ընկած են թշնամու 23 տանկեր։ Այդ թուից ունտէր-օֆիցէր Նէշվիլէը ոչնչացրեց 8 տանկ, օֆիցէր Բրուկմանը 10 տանկ։

Էն գետից արևմուտք լեռնագագաթների վրա թշնամին խուժեց մեր դիրքերը, որոնց տիրանալու համար տեղի ունէր կատաղի կռիւ ամբողջ օրվայ ընթացքում։ Չը նայած կուի նետված թշնամու խոշոր ոյժերին, թշնամուն չաջողվեց առաջանալ աւելի Սակսոնական անտառի մօտ ճեղքված զօրաճակատից՝ Խէբրից հիւսիս արևմուտք։ Սիայն մեր դիրքերի առաջին շարքը մնաց թշնամու ձեռքում։

Ամադնից հարաւ-արևմուտք մասնաւոր կռիւներ են։ Էն գետից արևելք ժամանակ առ ժամանակ եռանդուն թնդանօթամարտ է։ Թշնամու ժամանաւոր յարձակումները ետ մղեցին մեր դիրքերը մի փոքր Գրանդ-Գրէի հիւսիսային կողմը։ Մնացած դէպքերում թշնամու յարձակումները վանվեցին։

Գալվիցի զօրաբանակ։ Մասսի երկու կողմում ռազմական գործողութիւնը սահմանափակվեց անշան թընդանօթամարտով։

Գեն. Աբրէխտի զօրաբանակ։ Սելլից հարաւ մենք վերցրինք մի քանի գերի։

ԲԵՐԼԻՆ, 27 հոկտ.—Արևմտեան զօրաճակատ։ Գրոնպրինց Ռուպրէխտի զօրաբանակ

Ֆլանդրիայում թշնամին շարունակում է ամայացնել բելգիական վայրերը զօրաճակատի հետևում։ Ինակիչները, որոնք Օստգէմի և Գանդէմի ռմբակոծութեան ժամանակ փորձում էին թաքնվել նկուղներում, մեծ մասամբ զոհվեցին։ Շելդայից հարաւ մենք վանեցինք թշնամու յարձակումները։ Թշնամին խուժեց Էնդլիֆոնտէն և Խէկը։ Վերջինից նա վանվեց։

Գերմանական Կրոնպրինցի զօրաբանակ։ Ֆրանսիացիք շարունակում են իրանց յարձակումները Ուազի և Էնի միջև։ Օրինի երկու կողմում մենք վանեցինք թշնամու յարձակումները մեր զօրագծերի առաջ։ Հակառակորդը, որին աջողվեց խուժել մեր դիրքերը Պլէին-Մէլվի մօտ, կանգ առաւ մեր դիմադրութիւնից այդ տեղից հիւսիս արևելք։ Նա փորձեց յարձակումներով ճեղքել մեր զօրաճակատը հիւսիսային ուղղութեամբ, բայց անաջող, և կրեց ծանր կորուստներ։ Օրինին և հարաւ արևելեան լեռնագագաթները մենք պահեցինք։ Թշնամու բազմաթիւ տանկեր ոչնչացվեցին։

Սէբրի շրջանում թշնամու ագրեսիվ գործողութիւնները Մօրտրէրի կողմից կանգ առան։ Սուշէի շրջանի դէմ Ֆրուազոնի և Պիէրէֆոնի միջև թշնամու կատաղի յարձակումները վանվեցին։ Երեկոյեան նոյնպէս № 37, 119 և 121 զօրագնդերը վանեցին թշնամու խոշոր ոյժերի յարձակումները։ Էն գետից արևմուտք մեր տեղական հակայարձակման թշնամին պատասխանեց ուժեղ յարձակումով Նիզի-լէ-Կոնտի և Էնի միջև։ Սրդէն լեռնագագաթներն անցնելու ժամանակ թշնամին ունեցաւ ծանր կորուստներ մեր թնդանօթային կրակից։ Էն գետից արևմուտք անառատ տեղում կատաղի հակատամարտերը շարունակվեցին ամբողջ օրը։ Այդ գիրքերը վերջացան մեզ օգտին։ Դրանք աւարվեցին մոտաւորապէս Բազոն-Շատոֆորիոն ճանապարհի վրա։

ԲԵՐԼԻՆ, 27 հոկտ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, թէ գերմանական սուզանաւերը Միջերկրական ծովում ընկղմել են թշնամու մի քանի նաւ 42000 տոն ոյժ։ Ընկղմված նաւերով փոխադրվում էին ռազմաթերը։ Եգէյեան ծովում խորտակված են 31 առագաստանաւ։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ, 25 հոկտ.—Պաղեստինի զօրաճակատ։ Մեր զօրքերը, որոնք գործում են Հալէպից հարաւ, ետ մղեցին թշնամու առաջացած հետախոյզ զօրախմբերին։

Միջագետքի զօրաճակատ։ Տիգրիսի ռազմաբեմի վրա և Կէրկուկի մօտ թշնամին չը կարողացաւ մինչև օրս որևէ աչքի ընկնող աջողութիւն ունենալ։

Մնացած զօրաճակատների վրա ոչինչ նորութիւն։

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԻԶ, 26 հոկտ.—Ֆրանսիական զօրքերը այսօր ձեռնարկեցին աջակցութեամբ... (հեռագիրը կտրված է)։ Ուազի և Սէբրայի միջև գերմանացիք, որոնք յատուկ թեամբ պաշտպանում էին իրանց դիրքերը, վանվեցին ուանկարգ փախուստի դիմեցին։ Ֆրանսիացիք վերցրին Պլէին Սէվը, Պարտվիլը, Շեսար-լէ-Դամը, խուժեցին դէպի Կուրժուէը։ Նրանք վերցրին բազմաթիւ դերիներ։ Սիսսոնի և Շատոն Պորսիէնի միջև գերմանացիք փորձեցին օրվայ ընթացքում վերցնել նորից իրանց երէկվայ կորուստը։ Գերմանական խոշոր ոյժերի հակայարձակումները Բամոնից հարաւ և Մուլէն-Դէրպի մօտ չաջաջախվեցին։ Ֆրանսիացիների դիմադրութիւնից։ Այդ շրջանում ֆրանսիացիների վերցրած գերիների թիւն անցնում է 2300-ից, նաև վերցված է մի քանի հարիւր գնդակացիր։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վերդենից հիւսիս մեր զօրքերը նորից առաջացան Բուրգոնի անտառում։ Ուժեղ թնդանօթաձգութիւնը շարունակվեց մանաւանդ Բանտէվիլի շրջանում և Սէպից արևելք։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԷԹԱՎՈՐ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՁՕՐԵՐԻՆ ՑԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԵԱՍԻՆ

(Բրիտանական բաղիս), 24 հոկտ.։ Զինուորական թղթակիցը գրում է.—աջող առաջխաղացում կատարվել է միջին հաշվով 4 մղոն մօտաւորապէս 20 մղոն զօրաճակատի վրա և գրված են մի քանի հազար մարդ։ Երեք տարի առաջ դա կը լիներ խոշոր յաղթութիւն, որի մասին կը խօսվեր ամբողջ շաբաթ։

Թօրք չը կայ գովելու բրիտանական զօրքին, որ յաղթական կերպով, չը նայած արշաւանքի դժուարութեան, ձեռք է բերում աջողութիւններ։

Գերման զինուորական գլխաւոր հրամատարարի մասին խոսքերը նանաչելի չէ, այլ և այն հարցը, թէ երբ և ինչ գնով։ Գնդերի վիճակը մեծաւորը օրեցում կարող է վճռական նշանակութիւն ունենալ պատերազմի շարունակութեան վրա։ Սա ֆիկցիա չէ, ուստի [illegible] գերմանական պաշտպանների ուժերի երկդիմութեան մէջ։ Դրանց յոյսերի այս կայունութիւնը ու պատերազմի վախճանի մասին ունեցած վստահը։ Գործը վերաբերում է միջին հարուածին և գերմանացիք ծայրայեղ ջանքեր են գործ դնում փրկել իրանց՝ զինուորական իմաստով առաջ, քան այդ հարաւորութիւնը կը խլվի նրանց ձեռքից։

Վերջին երկու շաբաթներում տարածութիւնը շտեղը ունի ոչ միայն տնտեսին նշանակութիւն պատմական ու զինուորական տեսակէտից, այլ և շատ մեծ նշանակութիւն այն մասով, որ ազդեցութիւն կանէ գերման ժողովրդի մօրալ վիճակի վրա։ Երբէք պատերազմի ընթացքում բրիտանական զօրքերը այնպէս չեն աչքի ընկել, ինչպէս վերջին երկու ամիսներում։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԴԷՊԸ

I

Սանահնից գրում. Ծուլուկիձէ հեռագրում է զին. մինիստրին.

Սոյն հոկտ. 26-ին, առ. ժ. 5-ին, իմ հրամանով № 4 զրահապատ գնացքը կրակ բացեց մեր զօրամասի թիկունքում և թիկունքում գտնվող՝ Քարինջի բարձրութիւնները բռնած բանդաների և Քարինջի դէմ։ Զրահապատ գնացքի կրակով բանդաները ցրվեցին։ Քարինջ գիւղի դէմ գնացող մեր առաջապահ զօրամասին հրամայվեց մտնել (?) այդ գիւղը։ Այդ հրացանաձգութեան մէջ մասնակցեցին մեր պահակները, որ գտնվում էին 118-դ վերջի վրա կամուրջի մօտ, բոմբաթ Նանիձէի գլխաւորութեամբ։ Այս հրացանաձգութեան միջոցին վիրաւորվեցին զրահապատ գնացքի արտիլերիստ Զօրբենաձէ և հեծեալ գնդի ձիաւոր Դիւրջանեան։

Առաւօտեան ժ. 7-ին ռազմական գործողութիւնները դադարեցին։ Մի քանի հանգամանքներ պարզեցուց յետոյ հայ պատուիրակների մի մասը մեկնեց Ղարաքիլիսա, ուր գտնվում է հայկական զօրամասերի ընդհանուր պետ Դրօն։ Վերջինիս հիւանդութեան պատճառով կամրջի մօտ, չէղոք շերտի վրա, 118-դ վերջը եկաւ գնդապետ Կօրօլկով, որ գտնվում է հայկական ծառայութեան մէջ և հրամանատարն է զօրամասի՝ երկաթուղագծից մինչև Քարինջ, ինչպէս յայտնեց ինքը։ Գնդապետ Կօրօլկովը յանձնեց Դրօյի ստորագրած շտապ հեռագրի (հոկտ. 26) պատճէնը, որում հրահանգվում է յանձնել Քարինջ և Մաթեր գիւղերը և յայտնել վրաց հրամանատարութեան այդ մասին։

Այս հեռագրի պատճառով ես հրաման տուի դադարեցնել թշնամական ամեն տեսակ գործողութիւններ և Քարինջ-Մաթերը գրաւել պահակներով, իւրաքանչիւրը 15 զինուորով և 2 օֆիցէրով, իսկ զօրքի մնացած մասերին հրամայված է կենտրոնանալ Սանահնում։ Թէ որ գիծը քաշվեցին հայ զօրքերը, առ այժմ յայտնի չէ, բայց կաշխատեմ պարզել գունէ Դրօյի հետ անձնապէս տեսակցելով։ Գարաքա եմ համարում հաղորդել հեծեալ հարիւրակի կօրնետ Կօրձայի քաջութեան մասին և զրահապատ գնացքի բոլոր զինուորները անձնուրացութեան մասին»։

Գեն. Ծուլուկիձէ

II

Թիֆլիս, Երևանից, № 32, հոկտեմբ. 26, 18 ժ. 15 րոպէին։

Զինուորական մինիստրին և արտաքին գործերի մինիստրին.

Ի պատասխան ձեր բաղիսգրամին, որ ստացվեց Երևանում հոկտ. 25-ի 23 ժ. 18 րոպէին, մեր զօրքերին խստիւ հրաման է տրված բռնել թիւրքերի գրաւած դիրքերը։ Հրամանը

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԵՐԼԻՆ, 25 հոկտեմբ.—Կրոնպրինց Ռուպրեխտի զօրաճակատ։

Ֆլանդրիայում շարունակվում են կռիւները Լիսի դաշտավայրում։ Թշնամին խուժեց Դէյնզէի հարաւային մասը, բայց մենք հակայարձակումով ետ մղեցինք նրան։ Դէյնզէից հարաւ-արևմուտք մենք վերցրինք Լիսի մօտ ամրութիւնները։ Վիլ-Սէն-Էլուայից արևելք մենք վանեցինք Լիսի և Շելդայի միջև թշնամու ուժեղ զրոհը, նաև Շելդայի մօտ թշնամու մասնաւոր յարձակումները։ Թշնամին շարունակում է աւարել Շելդայի դաշտավայրում գտնվող գիւղերը։ Ծուրեէ քաղաքի ներքին մասը նոյնպէս ենթարկվեց ազգային ռմբակոծութեան։ Այդ շրջանից ազգաբնակութիւնը շարունակում է փախչել դէպի հիւսիս։

Սօլէմից և լէ-Կատօյից արևելք անգլիացիք շարունակեցին առաջանալ և ընդլայնեցին այդ մինչև Շելդա։

Շելդայից հարաւ նրանք անաջողութիւն ունեցան մեր զօրագծերի առաջ Էկէյօնբաթից արևելք ընկած լեռնագագաթները վրա Էյ-Կէսնուայի դէմ ուղղված յարձակումները հասան մինչև երկաթուղագիծը։ Սօրվալի անտառի դէմ լայն զօրաճակատով թշնամին գրոհների ձեռնարկեց և կարողացաւ խուժել Գուա-Դէ-Նիւբ և Ֆոնտէն-օ-Բուա։

Երէկվանից յարձակումները հնարաւորութիւն տուին թշնամուն ձեռք բերել 800—1000 մետր տարածութիւն։

Գերմանական Կրոնպրինցի զօրաբանակ։

Ուազի և Սէբրի շրջանում և Էն գետից արևմուտք երբեմն թնդանօթամարտ է։ Ուազում անաջող անցան հակառակորդի մասնաւոր յարձակումները։ Ուազի և Նուբեի (?) միջև վանվեցին ֆրանսիացիների ուժեղ յարձակումները։ Մեր զօրագծերը

դիրքերը մի փոքր Գրանդ-Գրէի հիւսիսային կողմը։ Մնացած դէպքերում թշնամու յարձակումները վանվեցին։

Գալվիցի զօրաբանակ։ Մասսի երկու կողմում ռազմական գործողութիւնը սահմանափակվեց անշան թընդանօթամարտով։

Գեն. Աբրէխտի զօրաբանակ։ Սելլից հարաւ մենք վերցրինք մի քանի գերի։

ԲԵՐԼԻՆ, 27 հոկտ.—Արևմտեան զօրաճակատ։ Գրոնպրինց Ռուպրէխտի զօրաբանակ

Ֆլանդրիայում թշնամին շարունակում է ամայացնել բելգիական վայրերը զօրաճակատի հետևում։ Ինակիչները, որոնք Օստգէմի և Գանդէմի ռմբակոծութեան ժամանակ փորձում էին թաքնվել նկուղներում, մեծ մասամբ զոհվեցին։ Շելդայից հարաւ մենք վանեցինք թշնամու յարձակումները։ Թշնամին խուժեց Էնդլիֆոնտէն և Խէկը։ Վերջինից նա վանվեց։

Գերմանական Կրոնպրինցի զօրաբանակ։ Ֆրանսիացիք շարունակում են իրանց յարձակումները Ուազի և Էնի միջև։ Օրինի երկու կողմում մենք վանեցինք թշնամու յարձակումները մեր զօրագծերի առաջ։ Հակառակորդը, որին աջողվեց խուժել մեր դիրքերը Պլէին-Մէլվի մօտ, կանգ առաւ մեր դիմադրութիւնից այդ տեղից հիւսիս արևելք։ Նա փորձեց յարձակումներով ճեղքել մեր զօրաճակատը հիւսիսային ուղղութեամբ, բայց անաջող, և կրեց ծանր կորուստներ։ Օրինին և հարաւ արևելեան լեռնագագաթները մենք պահեցինք։ Թշնամու բազմաթիւ տանկեր ոչնչացվեցին։

Սէբրի շրջանում թշնամու ագրեսիվ գործողութիւնները Մօրտրէրի կողմից կանգ առան։ Սուշէի շրջանի դէմ Ֆրուազոնի և Պիէրէֆոնի միջև թշնամու կատաղի յարձակումները վանվեցին։ Երեկոյեան նոյնպէս № 37, 119 և 121 զօրագնդերը վանեցին թշնամու խոշոր ոյժերի յարձակումները։ Էն գետից արևմուտք մեր տեղական հակայարձակման թշնամին պատասխանեց ուժեղ յարձակումով Նիզի-լէ-Կոնտի և Էնի միջև։ Սրդէն լեռնագագաթներն անցնելու ժամանակ թշնամին ունեցաւ ծանր կորուստներ մեր թնդանօթային կրակից։ Էն գետից արևմուտք անառատ տեղում կատաղի հակատամարտերը շարունակվեցին ամբողջ օրը։ Այդ գիրքերը վերջացան մեզ օգտին։ Դրանք աւարվեցին մոտաւորապէս Բազոն-Շատոֆորիոն ճանապարհի վրա։

ԲԵՐԼԻՆ, 27 հոկտ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, թէ գերմանական սուզանաւերը Միջերկրական ծովում ընկղմել են թշնամու մի քանի նաւ 42000 տոն ոյժ։ Ընկղմված նաւերով փոխադրվում էին ռազմաթերը։ Եգէյեան ծովում խորտակված են 31 առագաստանաւ։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ, 25 հոկտ.—Պաղեստինի զօրաճակատ։ Մեր զօրքերը, որոնք գործում են Հալէպից հարաւ, ետ մղեցին թշնամու առաջացած հետախոյզ զօրախմբերին։

Միջագետքի զօրաճակատ։ Տիգրիսի ռազմաբեմի վրա և Կէրկուկի մօտ թշնամին չը կարողացաւ մինչև օրս որևէ աչքի ընկնող աջողութիւն ունենալ։

Մնացած զօրաճակատների վրա ոչինչ նորութիւն։

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԻԶ, 26 հոկտ.—Ֆրանսիական զօրքերը այսօր ձեռնարկեցին աջակցութեամբ... (հեռագիրը կտրված է)։ Ուազի և Սէբրայի միջև գերմանացիք, որոնք յատուկ թեամբ պաշտպանում էին իրանց դիրքերը, վանվեցին ուանկարգ փախուստի դիմեցին։ Ֆրանսիացիք վերցրին Պլէին Սէվը, Պարտվիլը, Շեսար-լէ-Դամը, խուժեցին դէպի Կուրժուէը։ Նրանք վերցրին բազմաթիւ դերիներ։ Սիսսոնի և Շատոն Պորսիէնի միջև գերմանացիք փորձեցին օրվայ ընթացքում վերցնել նորից իրանց երէկվայ կորուստը։ Գերմանական խոշոր ոյժերի հակայարձակումները Բամոնից հարաւ և Մուլէն-Դէրպի մօտ չաջաջախվեցին։ Ֆրանսիացիների դիմադրութիւնից։ Այդ շրջանում ֆրանսիացիների վերցրած գերիների թիւն անցնում է 2300-ից, նաև վերցված է մի քանի հարիւր գնդակացիր։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վերդենից հիւսիս մեր զօրքերը նորից առաջացան Բուրգոնի անտառում։ Ուժեղ թնդանօթաձգութիւնը շարունակվեց մանաւանդ Բանտէվիլի շրջանում և Սէպից արևելք։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԷԹԱՎՈՐ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՁՕՐԵՐԻՆ ՑԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԵԱՍԻՆ

(Բրիտանական բաղիս), 24 հոկտ.։ Զինուորական թղթակիցը գրում է.—աջող առաջխաղացում կատարվել է միջին հաշվով 4 մղոն մօտաւորապէս 20 մղոն զօրաճակատի վրա և գրված են մի քանի հազար մարդ։ Երեք տարի առաջ դա կը լիներ խոշոր յաղթութիւն, որի մասին կը խօսվեր ամբողջ շաբաթ։

Թօրք չը կայ գովելու բրիտանական զօրքին, որ յաղթական կերպով, չը նայած արշաւանքի դժուարութեան, ձեռք է բերում աջողութիւններ։

Գերման զինուորական գլխաւոր հրամատարարի մասին խոսքերը նանաչելի չէ, այլ և այն հարցը, թէ երբ և ինչ գնով։ Գնդերի վիճակը մեծաւորը օրեցում կարող է վճռական նշանակութիւն ունենալ պատերազմի շարունակութեան վրա։ Սա ֆիկցիա չէ, [illegible] գերմանական պաշտպանների ուժերի երկդիմութեան մէջ։ Դրանց յոյսերի այս կայունութիւնը ու պատերազմի վախճանի մասին ունեցած վստահը։ Գործը վերաբերում է միջին հարուածին և գերմանացիք ծայրայեղ ջանքեր են գործ դնում փրկել իրանց՝ զինուորական իմաստով առաջ, քան այդ հնարաւորութիւնը կը խլվի նրանց ձեռքից։

Վերջին երկու շաբաթներում տարածութիւնը շտեղը ունի ոչ միայն տնտեսին նշանակութիւն պատմական ու զինուորական տեսակէտից, այլ և շատ մեծ նշանակութիւն այն մասով, որ ազդեցութիւն կանէ գերման ժողովրդի մօրալ վիճակի վրա։ Երբէք պատերազմի ընթացքում բրիտանական զօրքերը այնպէս չեն աչքի ընկել, ինչպէս վերջին երկու ամիսներում։

կրկնված է։ Մասնաւորապէս կարգադրված է մաքրել Քարինջը և Ծաթերը, որոնք ըստ երևոյթին գրաւած են Թիւրքիայեցիներէ և ինքնապաշտպանութեան նպատակով։ Բարեհաճեցէք ձեր կողմից կարգադրութիւն անել՝ դադարեցնելու սկսվող գործողութիւնները և վրաց զօրքերի առաջխաղացումը։ Վիճելի տեղամասերի հարցը խաղաղութեամբ լուծելու համար առաջարկում եմ կազմել հայ-վրացական կոնֆերէնցիա։

Մինիսթր նախագահ՝ Քաջազնունի

ԹԻՒՐՔԵՐԸ ՄՈՐՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅ ՃԱՄԲՈՐԴՆԵՐԻՆ

Ադրբէյջանից եկողները պատմում են, որ Փոյլի կայարանում և նրանից դէպը միւս կայարաններում ադրբէյջանցիները և Թիւրքերը սիստեմատիքաբար գնացքներից ցած են իջեցնում Ադրբէյջանից դէպի Վրաստան կամ Հայաստան գնացող հայ ճամբորդներին և գոկումենտներ ստուգելու պատրուակով տանում են նրանց և այլ ևս չեն վերադարձնում։

Այսպէս, օրինակ, Փոյլի կայարանում այս երկու օրը տարել են 35 հայի և Զեղամ կայարանի մօտ սպանել Ղուլալի Թիւրք գիւղում գտնվող բռնել են 7 հայ և սպանել, Թօռլ կայարանում Թուրքերը բռնել տարել են շաբաշնելի մի խումբ հայերի։ Այժմ յայտնի չէ, թէ որտեղ են այդ գիւղացիները։

Մինչև երբ պիտի շարունակվի այս բարբարութիւնը։

Հայաստանի դիւանագիտական հաւատարմատարի ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այս վայրագութեանց վրա։

ԲԱԳՈՒԻ ՍՈՒՐԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հէնց երէկ եկած մի պատմոն, որ Բաքուից դուրս է հկել չորս օր առաջ, պատմում է, որ Թաւանը, կողոպտած և ձերբակալութիւնները շարունակվում են հայերի շրջանում։

Ադրբէյջանի և Թիւրքական զօրքերը շարունակում են իրանց վայրագութիւնները։

Մոտակայ Թուրքական գիւղերի շինականները իրանց սայլերով գալիս են քաղաք, կանգնում են այս եամ այն հայի առն առաջ և, «էրմանի էվին» (հայի տուն) տալով, [illegible] դուրս գալիս։ Ամենքը [illegible] ինչերը և սայլերը բեռնաւորած նրանց ճանապարհվում դէպի իրանց տները։

Բաքուի հայերը տակաւին ոչ մի տեղեկութիւն չունեն արևմտեան ճակատի անց ու դարձի և Բոլշարիայի հաշտութեան մասին։

Բաքուի կեանքում միակ նորութիւնն այն է, որ Թիւրք զօրքերը քաղաքից հեռանում են, և տեղացիներն այն կարծիքի են, թէ նրանք գալիս են Դոստան կամ Բիչերախովի դէմ կռուելու։ Մինչդեռ նրանք գալիս են Գանձակ, իսկ Գանձակից արդէն մեկնում են Բաթում։

ՎԻԼՍՈՆԻ ՃԱՌԸ

Գարնանը։

Ես մտադիր չեմ այստեղ ազատագրելու պատերազմական փոխադրութեան անհրաժեշտութիւնը, քանի որ վստահ եմ նրա նպատակի արդիական ժամին։ Ուրեմն եմ [illegible] գտնում յարձակարել իսկապես ամերիկեան սիստեմ ունեցող ամէն տեղ, որ կատարել իր պարտականութիւնը։ Ամերիկացին գիտի իր պարտքն ու կը կատարէ այն՝ հաւատարմութեան ու անձնուրացութեան մթնոլորտի, որով նա մտաւ դաշնակից երկրները, որոնք կռուում են աշխարհն ազատելու համար դէպի բարբարոսութեան դարաշրջանը տանող վերադարձի սպառնալիքի դէմ։ Ես համոզված եմ, որ ամերիկեան մտադրությունը կանէ ամէն ինչ, որ կարող է ծառայել վերջնապէս ազատագրելու մարդուութիւնը, որը չարաբաստ մի պատութեան զեկավարները մթագել են ամբիցիա և անհամար տառապանքների դէմ։ Միացեալ Պետութիւններն այսօր հաստատապէս համոզված պիտի լինեն, որ իրանց ազատագրումը կախված է պատերազմից և որ եթէ վերջնական վճիռը նրանց նպատակը չէ լինի, ինչ որ համարեա անկարելի է թուում, իրար մեծ պատուհաս նրանց դիրքը կը սասանվի և այն միսիան, որը կոչված էին կատարել աշխարհում, նրանց ձեռքից կը խլվի ամենարձակերպով։

Մենք առանց երկրորդ անգամ մեր թշնամիներին յայտարարելու մեր ինքնանկարագրությունը, մեր ցանկութիւնները որպէսզի նրանք էլ իրանց հերթին և առանց յետին մտքերի արտայայտեն իրանց իդէալները և ցանկութիւնները։ Գերմանները չը պատասխանեցին իրանց պիտական մարդկանց բերանով։ Նրանց զինուորական պարագլուխները։ Ներկայ ժամի տէրերն են, որ մեզ հաղորդեցին նրանց պատասխանը։ Նրանց մեզ տուած պատասխանին՝ մենք կը պատասխանենք այնպիսի մի ձևով, որ նրանց պերճախօսութեան ցոյց կը տայ նրանց գործած սխալը։

Բաքուից եկած մի օրիորդ պատմում է, որ Թիւրքերը այնտեղ ձերբակալել են մոտ 4000 հայ հրամատարներ և լցրել Սալիանի կայարանը։ Գիշերները նրանց խմբերով դուրս են տանում և սպանում։

Շատ անտանի հայերի թվում ձերբակալված է նաև Միլիոնատէր պարսկահպատակ Թաւանեան։ Գիշերները նրան տանջելու համար սա աշխատանքով բռնեցնում են և անամօթի կերպով յայտարարում, թէ նրան պէտք է այնպիսի ծանր աշխատանքներ տան, որ նա հիւծվելուց մեռնի։

Քաղաքում բաց են մնում Թուրքերի, ռուսների և հրէաների խանութները։

Հայերը վախենում են նոյն իսկ փողոց դուրս գալ։

ՈՎՔԵՐ ԵՆ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻ ՀՅԱԾՄԵԱՆ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Պարզվում է, որ Ախալքալաքի հայերի գաղթից յետոյ Թիւրք իշխանութիւնները այդ շրջանում թերել տեղաւորել են բազմաթիւ Թիւրք ընտանիքներ զանազան վայրերից, ինչպէս օրինակ Երևանի նահանգից զօրով գաղթեցվածներին, Օլթիից և նոյն իսկ Բաղրի շրջանից։

Այս բնակեցումը կատարվել է նրա համար, որպէս զի յետոյ ցոյց տան աշխարհին, թէ Ախալքալաքի բնակչութեան մեծ մասը կազմում են Թիւրքերը, որոնք և կարող են վճռել այդ գաւառի բաղդը ինքնորոշման սկզբունքի տեսակէտից։

Հայ գիւղերի մեծ մասը բռնած այդ եկւոր Թիւրքերը, Թիւրք զօրքի հետանալով՝ այժմ մեծ անհանգստութեան մէջ են։

Զօրքի հետ միասին և զօրքի հետևից նրանք ևս հեռանում են Ախալքալաքի շրջանից, և այն, ինչ որ մընացել է Թիւրք զօրքի թալանից, այժմ կրում տանում են այդ եկւորները։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

Վերջին օրերը Վլադիկավկազի ճանապարհը բացվեցին բացվել է և սրդէն խմբերով մարդիկ են գալիս այնտեղից։

Նկողները պատմում են, որ խորհրդային իշխանութիւնը Թերեքի շրջանում իրան ամուր է զգում։

ԱԴՐԲԷՋԱՆԵԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԲԱԳՈՒՆ

Քաղաքական պայմանների խոշոր փոխութիւնները, օրինակ՝ դաշնակիցների անվերջ յաղթութիւնները արևմտեան զօրաճակատում, նրանց արշաւանքը բալկանեան ռազմաթեատրի վրա, ուր դաշնակից քաջալերի զօրքերը, վերցնելով Զաթալան ու Ագրիանուպօլիսը, այս օրերս, ինչպէս հաստատ տեղեկութիւն է ստացվել, մտել են արդէն սուլթանների մայրաքաղաքը, Կ. Պոլիս, որտեղից անգլիական ահարկու նաւատորմը սպառնալու է Սև ծովով Անդրկովկասին, ինչպէս Հիւսիսային Կովկասից Բրչերախովի («ջաղ լաւ»)։ Ազանութեան ու կոտորածի դեկավարները են, որ հրաշալիօրէն գիտեն կողոպտել ու աւերել, որ իրար շատ լաւ են հասկանում ամայացնելու, սպանելու, խեղդամահ անելու և իրանց ճանապարհին ամեն ինչ կրակի ճարակ դարձնելու համար։ Ազգութիւնն զգացումից բոլորովին զուրկ այդ գիշատիչները, որոնք չնդեալ մի պարմանգրի վրա, որ ուշինչով չի կապում Ռուսաստանը, իրանց կենքը զբաղեցնում յետոյ, առանց խղճի խայթի գրաւում են այն և ասերում, մինչ նրան խոստացել էին հանդիսաւոր թաղել—ինչ բնորոշ վերաբերմունք միլիատարիմի այդ արբանեակներ ի կողմից։

Բայց, եթէ այդ գերման «ազնուական» ռազմիկների չարագործութեան հանձարը մեծ է, նրանց սխալ հաշիւներն աւելի մեծ են և էլ աւելի մեծ նրանց ազդեցութիւնը, որով նրանք չեն նախատեսում այն հետևանքները, որոնց են թարկվելու են մօտաւոր ապագայում։ Որովհետև Ամերիկայում ամենադրդոն տարրերը չը կայ գերմանցիների կատարած ենդ աշարքի մասին Ռուսաստանում, Ֆինլանդիայում, Ուկրաինայում և Բուլգարիայում, և եթէ մեզ հարիւ տանք որ նա մտադիր է նոյն կերպով գործել և արևմտեան ճակատում, եթէ իր դէմ կանգնած չը գտնէ ամբողջ բանակներ, որոնց պրուսական մթլիտարիզմը չէ կարող տանջել ընկերկելու, այլ կարծես նրանց արիութիւնն ու հերոսութիւնը, բանակներ, որոնց դէմ կը ջախջախվեն գերման զօրախմբերի բոլոր ճիգերը։ Եւ այն կռիւները, որոնք մղվեցին անտոր ուժգնութեամբ, կը կարողանան նրանց հասկացնել, թէ ինչ շանս է սպասում նրանց յարձակումներին, որոնք վերջինները են (ծափեր)։ Խորհրդածելուց յետոյ, ես հակատէտ եմ նոյն իսկ կարծելու, թէ նրանց կռվից այս մեծ ու վերջին յարձակողականը լաւագոյն մեթոդն է նրանց հանդիսելու, որ անօգուտ է նրանց ենթարկել այն պատժին, որը թեւլադում է՝ 50 տարուց ի վեր ամենակարող զինուորականների նախամտածած սոսկալի պատերազմի առաջադրած պրոլոկացիան։ Ամենքս յայտնի ձեռնարկեցին այն ըստ էին, երբ նրանց ոյժերը Ռուսաստանի ժամանակաւոր անկումի հետևանքով հասան իրանց գագաթնակէտին։ Գերմանիան մղվելով մեզ ջախջախելու զոանց՝ շատագունման սատիճան տաքացրեց իր հնոցները, համաձայնվեց հաղարաւոր գերմանների կատաղածին։ Նրանք անպոռ գրանվիցին ձեղքելու նոյն իսկ մեր դիրքերի մի մասը, և զրանում ամենը անսնում են, որ Գերմանիան պէտք է անձնատուր լինի, եթէ նա ամենաքիչ չափով սիրում է իր ժողովուրդը։ Մենք գիտենք, յարգելի ունկնդիրներ, որ Գերմանիան անձնատուր կը լինի, բայց ոչ թէ խղճահարվելով իր զաւակների արեան վրա, որ նա ծովի ջրից աւել չի զնահատում։ Մենք ասին հնարաւոր օգնութիւն կանենք և ամենաուժգնագոյն միջոցներ կը գործադրենք մեր դաշնակիցներին օգնելու համար։ Մենք չենք թեքվի, չենք դիմափոխվի (վլոտ-ֆաս չենք ասի)։ Մենք չենք լքի կռիւը մինչև որ ձեռք չը բերենք այն, ինչ ժողովուրդները պահանջում է որ պէտք նուիրական մի ինչք։ Մենք կը յաղթենք մինչև որ պրուսական մթլիտարիզմը ոչ ոնգամ ընդմիշտ անհնարաւոր աշխարհի երեսից։

Մենք միայն մի անգամ ուրի նշանաբան ունենք. մինչև վերջին կռվէջը, մինչև վերջին մարդը, մինչև սրտի վերջին բաբախումը։ Գերմանական յարձակողականը դեռ չէ վերջացած, բայց նրա ամենից ուժեղ բոպէն թաւում է անցած լինել, ոչիարքը սարկացիում մասին նրանց յոյսն անյայտացել է մեր թշնամիների կրակի առաջ, որ մի քանի բոպէում նրանց զօրամասերը փոխակերպում է սեռակ մոխրի, մեռած հոգի, ինչպէս և բրիտանական ու ֆրանսիական զօրախմբերի վիթխարի դիմադրութեան հանդէպ։ Աւելի քան երբէք՝ թշնամին ակնածանքով և ահարեկումով է հանակված մեր ոյժի անյաղթելիութեան առաջ, և այդ ոյժն օրէ-ցոր աւելի պիտի աճի. ամէն ժամ և ամէն բոպէ իրանց հետ պիտի բերեն մեր հզորութեան աւելացումը։ Շփոթուելով 70 տարի առանց զէրբանանի լուրջ վերանալ։ Բաքուին այս ամենը հարկադրել են Ադրբէյջանի հանրապետութեան կառավարութիւնը, նկատի ունենալով սպասելիք արժանաւոր վարձահատուցումը Թիւրք զօրքերին ըստ ամենայնի աջակցելու և վերջում Բաքուն տալիս կառավարին ամենալայն կերպով աջակցելուն համար, այժմեանից բանակցութիւնները սկսել անգլիացիների հետ։

Ինչպէս հազարդում են, անգլիացիք առաջին պայմանը դրել են ադրբէյջանեան կառավարութեանը՝ յանձնել Բաքուն կոտովին Բիչերախովին, որից յետոյ միայն նրանք կառաջադրեն իրանց պայմանները։

Բաքուից և Գանձակից եկողների պատմելով, ադրբէյջանեան կառավարութիւնը գլուխը կորցրել է, իսկ զեկավար թաթար շրջանների մէջ տիրում է շատ ճնշված տրամադրութիւն։

Բաքուից տեղական ժանդարմները փախչում են խմբերով դէպի Գանձակ, իսկ շատերն էլ չը զգալով իրանց ապահով նոյնիսկ Գանձակում, փոխադրվում են Թիֆլիսի կողմը։

Ամենատարիկ տարան յոի է չափազանց լուրջ ակնկալելով, որոնց հեռանկարը սոսկում է առաջ բերում Թուրքերի դեկավար շրջաններին և առ հասարակ Բաքուի հայկական կառավարին մեղմակից մանկ զական տարրին։

ԲԱԳՈՒԻ ԿՈՏՈՐԱԾԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ

Գերմանիայից եկած մի քանի հեղինակաւոր անհատներ հաղորդում են, որ Գերմանիայում ոչ մի տեղեկութիւն չունեն Բաքուի կոտորածի մասին։ Այդ տեղեկութիւնները, եթէ Բաքվում է, թող չեն տուել Բերլին հասնելու որոշ իշխանաւորներ Թիֆլիսից։

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒՄ

Թիֆլիսում յամառ լուրեր են շրջում, որ երկու օր առաջ Սև ծովում ընկղմվել են գերմանական երկու նաւ, իւրաքանչիւրը 1500 աւտոբիացի զինուորներով։

Նաւերը ընկղմվել են ականների զարնվելուց։

Այս հանգամանքը Փոթում գտնվող գերմանական նաւերին երկիւղ է ներշնչում։

Նոյն իսկ խօսվում է, որ Սև ծովը վտանգված է։

«ԲԱԳՈՒԻ ԱՌՈՒՄԸ»

Վերջապէս պարզվում է, որ Բաքուի առումը տեղի է ունեցել Թիւրքիայի դաշնակիցներից մէկի կամքով, որը առ երես ցոյց է տուել իր դժկամակութիւնը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

— o —

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

◆ Շաբաթ օրը, երեկ. ժամը 8 ին, յատուկ գնացքով Երևան մեկնեց հայկական մի պատուիրակութիւն հայ կուսակցութիւնների ներկայացուցիչներից, հայ վրացական մէջ եղած հարթելու։ Պատուիրակութեան մէջ են Արշակ Զաւրաբեան, Աբ. Երզնկեան, Ս. Դանդուրեան, Միք. Ղարաբեգեան, Ս. Վրացեան, Ա. Գալաչեան, Մ. Ցարութիւնեան, Ն. Ագրաչեան, Ա. Ստամբոլցեան, Ս. Ցարութիւնեան և ուրիշներ։

◆ Հ կա. 26-ի գիշերը Այիսաւովի պահնորդ (Մատուկինի. № 1) անոյշ զոդոր տարել են 60 պուդ շաքար։

◆ Նոյն օրը երեկոյեան Չերքեզովսկայա և Մոլչանսկայա փողոցների անկիւնում գտնվել է սի մէշոկ, մէջը մարդկային երկու ոտք։ Ոտքերն ուղարկված են Մեքենէ։ Հետաքննում։

◆ Ֆինանսների միսիսարը հարց է տրուցել արտահանվող տերի ծխախոտի վրա տարբը աւելացնելու։

◆ Աշխատանքի մինիսարը առաջարկել է կառավարութեանը՝ իրաւունք տալ իրան, ինվալիդ ծառայողներին լիովին լիովիդացիոն տալու։

◆ Կիրակի օրը տեղի ունեցաւ զաղակցական գործիչ Ճանխաթունեանի հանդիսաւոր թաղումը։ Արտասանվեցին զամբանակներ հանդուցեալի ցոյց տուած գործունէութեան մասին։

◆ Երկու օր առաջ վրաց իշխանութիւնը ձերբակալից մանկարարՍ. Լիսիցեանին, բայց բանտի դռնից աբձակեց, ասելով թէ տեղի է ունեցել թիւրիմացութիւն։ Իսկ ձերբակալման պատճառը եղել է տուս մատնութիւն։ Թէ Լիսիցեանը ովքեր գրգռում է վրաց կառավարութեան դէմ։

◆ Գեղարուեստական դպրոցի ուսուցչական կազմը դրեթէ պատրաստ է։ Տեսուչ հրաւիրված է Ս. Մալխասեանցը։ Զորեքշաբթի աշակերտուհիները հրաւիրվում են դպրոց։ Կանոնաւոր դասերը կը սկսվեն նոյեմբերի 1 ին։

◆ Այսօր, Հ. Գիլ. Ընկ. գրասենեակում նշանակված է Լոռու Հայր. Միութեան արտակարգ ծիսաբ հր. ժ. 7 ին։

ԳԵՐՄԱՆ-ՀԱՅԿ. ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

I

Շաբաթ, ամսի 26 ին, Միութեան հերթական ազատ հանդիսութեամբ դր. Ա. Դիլբը խօսեց Մօլա Նասրէդդինի մասին՝ տալով նորանոր տեղեկութիւններ, հանելատելով երգչական և սատիրական եկեղեցիների հետ, որ նոյն միացն են արտայայտում ու, օրինակ համար, կարդաց Մօլա-Նասրէդդինի առանձին մի բանիսը։ Օհանեանցի «Armenische Funken» («Հայոց կայծեր») գրքից։

Թէպէ ժամանակ պ. Նոյմանը կարդաց իր տարբերի զարշական կոմէդիան գերմաներէն լեզուով «Հազարացի Ֆեկլուշ» տոնախմբութիւնը կամ ռուսական 1917 թուի ազատ սիրեան կռիւները» խորագրով։

Գ. Ֆոն Ֆանքը (Բ. Ամիրջանի աշակերտ) երգեց գերմ., հայերէն և ռուսերէն լեզուով մի երգ (ռարիտոն) և այժմեայս բուռն ծափահարութեան։

Ի վերջոյ մեծ հանոյք պատճառեց պ. Բ. Ամիրջանը իր գրաւիչ երգերով (հայերէն), թողնելով հանդիսականների վրա խոր ազդեցութիւն, և վարձատրվեց դղրդուն ծափահարութեամբ։

Երեկոն անցաւ շատ ուրախ, բաց դրժբաղդաբար գերմ. հիւրերը քիչ կային։

II

Իսկ անցեալ շաբաթ, հ. 19 ին, Միութեան հերթական հանդիսին բացեց պ. Ֆուլ։

Զգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցու ծխական դպրոցի հոդաբարձութիւնը

յայտնում է, որ նոր աշակերտների ընդունելութեան խնդիրները, ծնողքն և ծագի պատուատուն վիճակների հետ, ընդունվում են սկսած 29 ից մինչև նոյեմբերի 2 ը դպրոցի գրասենեակում գեղեկվում ժամը 1 ից մինչև 2-ը։ Թաղակարգումը մինչև ուսումնական տարվայ վերջը 100 ռուբլի է, որի կէսը՝ 50 ռուբլին պէտք է ներկայացնել խնդրի հետ։ Հին աշակերտներն ևս վերոյիշեալ ժամանակում պէտք է յայտնեն իրանց ցանկութիւնն, որ կամենում են շարունակել, ներկայացնելով նաև ուսման վճարի կէսը՝ 50 ռուբլին։ Այդ ժամանակվանից յետոյ խնդիր չը առնվիր կամ չը յայտնվիր համարվում է դպրոցից զատ։

(Հ.) 989 2—1

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սրանով յայտարարվում է ի գիտութիւն քաղաքումս ապրող գաղթականութեան և Թիֆլիսի հասարակութեան, որ այսուհետև փախստականներին իրանց խնդիրների, կարիքների և առ հասարակ նրանց, որոնք կամենում են գործ ունենալ փախստականների խորհրդի հետ, պէտք է այսուհետև դիմեն Гановская 6 տունը, որտեղ գտնվում է Վրաստանի Հայոց Ազգային Խորհրդի կից փախստականական մի յատուկ ժողովն։

Վերջինս զբաղվում է միայն Թիֆլիս քաղաքում ապրող փախստականներին վերաբերեալ գործերով, ժողովում է որբերին և տեղաւորում որբանոցում, տալիս է անհրաժեշտ անցագիր հոգում է հիւանդների մասին և առ հասարակ օգնութեան է հասնում կարիքաւոր հայ փախստականներին։

Գրասենեակը բաց է ամեն օր առաւ, ժամը 9½—3 ը։

Փախստականական մարմնի անդամներ՝

Բժ. Վերդիեան, Երուանդ վարդապետ, Հ. Յովհաննիսեան

(Հ.) 988. 2—1

ֆաեվը („Kauk-Post„ ի խմբագիրը) յայտնելով Միութեան կողմից զայրոյթ և բողոք գաղան Թիւրքերի դէմ Բագուի վայրագութիւնների աւիթով, խնդրեց հատարակութեանը յանկարծ յարգել անժեղ հայ զոհերի յիշատակը։

Ցեռոյ խօսքը յանձնվեց պ. Չիլինգարեանին դասախօսելու։ Բայց դասախօսութեան չափազանց հետաքրքրական նիւթը («Հայերը Ներօպայում») պ. Չիլինգարեան հաժարեա չը շօշափեց և սկսեց բոլորովին ուրիշ նիւթի մասին խօսել, անկապ նախադասութիւններով և խօսքերը ծամծմելով։

Դասախօսութիւնն աւելի քան թոյլ անցաւ։

Վերջը եղան երաժշտութիւն և արտասանութիւն։ Հատարակութիւն քիչ էր։

Ց. Օհանեան

ՄԱՄՈՒԼ

ՎՐԱՑ ՄԱՄՈՒԼԸ ՀԱՅ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԻՊԻ ԱՌԻԹՈՎ

Այդ վերնագրի տակ վրաց սոց.-դեմօկրատական օրգան «Էրեօբան» (№ 228) հետևեալն է գրում.

Անդրկովկասեան ազգութիւնների բաղդը շաղկապված է իրար հետ։ Դա տարբերական ճշմարտութիւն է. կրկնում են այդ թէ բարեկամները և թէ թշնամիները, սակայն հարկաւոր եղրակացութեան ոչ ոք չի յանգում։

Բաղդի միանմանութիւնը պահանջում է ընդհանուր քաղաքականութիւն, ընդհանուր գործունէութեան մի ուղի, մի խօսքով ընդհանուր հաւերաշխ գործունէութիւն։

Այդ բանի փոխարէն մենք հակառակն ենք տեսնում։ Անդրկովկասի կեանքի առաջնորդները, բոլորն էլ, զանազան կողմեր են նայում։ Ադրբէյջանի բէյերը Թիւրքիայի առաջ են ծնկչոք եղել, և նրանց համար Նուրի-փաշայի հրամանները ամեն ինչ է։

Հայ դաշնակցականները... այդ երկիրհսանի և երկրբանի կուսակցութիւնը շարունակ երկու քաղաքականութիւն է վարել։ բոլորի դէմ կուել է և բոլորի առաջ էլ ծնկել, բոլորի հետ բարեկամանում է և բոլորին էլ դաւաճանում։ Վերջին դէպքերը մեր աչքերն աւելի և աւելի են ազատցուցում։

Վրաստանում՝ Հայաստանի հպատակների եթէ ոչ կէսը, գոնէ մէկերորդը պատսպարութիւն է գտել։ Իրաւունք ունէինք մտածելու, որ Հայաստանն այսուհետև բոլորից էլ լաւ փոխյարաբերութիւն և բարեկամական կապ կը հաստատէր մեզ հետ։ Սակայն տեսէք... Զը գիտենք ինչ անուն տալ այն հարևանութեան, երբ տեսնում ես, որ մեր սահմանների հարցում նրանք... Թիւրքիայի հետ են համաձայնում...

Թիւրքիա և Հայաստան... Երևակայեցէք, ընթերցող, մի այնպիսի կօժբինացիա, որով Թիւրքիան և Հայաստանը Վրաստանի դեմօկրատիայի դէմ գնային։

Մենք հասկանում ենք Թիւրքիայի ցանկութիւնը. նրա համար պատմական պարտականութիւն է կազմում յաղթել, թուլացնել դեմօկրատական հարևանին...

Բայց հայ դաշնակցականների համար... Թիւրքիան հօ նրանց գլուխը չի եղել։ Մթթէ չեն հասկանում նրանք, թէ ինչու է Թիւրքիան հայերի հետ համաձայնութիւն կապում մեր սահմանների մասին։ Մթթէ պարզ չէ, որ դրանով կամովին պրօվոկացիային զոհվել է նշանակում։

Մենք հասկանում ենք, երբ Ադրբէյջանի բէգերը բանկետով են հանդիպում Երևանի պաշտօնական անձանց և միւս օրը հրդեհի և արեան մէջ խեղդում Նուխին, Շուշին և կամ Բագուն։ Շամամանեան, գինին և ուրախ սեղանները փոխվում են արիւնի և հրդեհի և նոր նոր գաղթականների շարաններ են, որ վրաստան կուղարկվեն...

Ադրբէյջանականները Անդրկովկասում նպատակ ունեն Թիւրքիայի աւանգարդ լինել։ Նրանց պատմական նպատակը և քաղաքական ուղին սկսվում է Կ. Պոլսից, խճճվում այնտեղ և վերջանում այնտեղ։ Մենք էլ մեր ճանապարհը ունենք. գաղնակցել Դերժանիայի հետ, անասան պահել մեր անկախութիւնը և ամրապնդել մեր դեմօկրատական կարգերը։ Այդ ճանապարհին ենք կանգնած, որի մասին յայտարարում ենք պարզօրէն և բացայայտ կերպով, առանց ծածկելու։ Մենք չենք կարող այսօր գերմանացիների հետ եղբայրանալ, իսկ միւս օրը Թիւրքիայի առաջ քծնել, երրորդ օրը հայերին գովք կարդալ, իսկ չորրորդ օրը թշնամօրէն վիրաբերվել։. Դա արևելեան երկիրհսանութեան քաղաքականութիւն է, որը նսեմացնում է ազգին, ժողովրդին և որը հեռու է Վրաստանի դեմօկրատիայից։

Գուցէ շատերը մեզ հետ թշնամանան մեր այս ուղիղ գծի համար։ Քանի մարդիկ միշտ շատ բարեկամներ ունեն։ Բայց և այնպէս մեր դեմօկրատիան այդ ուղին չէ կարող ընդունել։

Գարգեթես լինել թէ թշնամու և թէ բարեկամի առաջ—ահա թէ ինչ պէտք է լինի իսկական դեմօկրատիայի գլխաւոր պահանջը։

Եւ չենք կարծում, որ երկերեսութեան քաղաքականութիւնը որևէ օգուտ բերի մեր հարևաններին։

Մենք չէինք կանգ առնի նրանց ուղիների վրա, եթէ չը լինէր մի հանգամանք... Սկզբից նկատեցինք, որ Անդրկովկասի ազգութիւնների բաղդը շաղկապված է իրար հետ։ Հարևանի ծանրացութիւնը մեզ ևս նեղ դրութեան մէջ է ձգում։ Եւ մեր անջեղծ ցանկութիւնն է մեր հարևանների հետ միասին գտնել իսկական դեմօկրատական ճանապարհ։ Աւելորդ դեմօկրատիան միմիայն մէկ ճանապարհ և միևնոյն ձգտումներն է ունեցել։ Քաղաքականութեամբ տարբերվում են դեկավարները և ոչ թէ մասսաները։ Եւ քանի որ հարևան ազգութիւնները ունեն այդպիսի քաղաքական գործիչ դեկավարներ, Անդրկովկասը զերծ չի մնայ աւանտիւրայի ուրուականից և նրա դեմօկրատիան ոչ մի երաշխիք չի ունենայ նրանում, որ չենք կորցրել այնինչ որ նրան շնորհեց յեղափոխութիւնը։

*

«Քաղաքական ինտրիգա» վերնագրի տակ նոյն հարցի մասին ս. Ֆեդերալիստների «Սախալսո Սաքմէն» հետևեալն է ասում (№ 366).

Ընթերցողներին արդէն յայտնի կը լինի, որ Հայաստանի զօրքերը ներս մտան Վրաստանի սահմանները և որ նրանք մեր կառավարութեան հոտդուն բողոքի շնորհիւ թողին և ետ նահանջեցին։ Առ այժմ կառավարութիւնը իր ասելիքը չի ասել այդ միջադէպի մասին և այդ պատճառով էլ վերջնականօրէն չենք կարող յայտնել մեր կարծիքը։ Սակայն թերթերում տպված տեղեկութիւն երկիրները, Բալկանների բոլոր ժողովուրդներն և երբեմն Թիւրքիայի իշխած ու զարհուրելիօրէն կառավարած բոլոր տերիտորիաները, կատուցանել ոյժի, մէլիտարիստական ծարաւի վրա մի համաշխարհային կայսրութիւն, ինչ որ նոյնքան վտանգաւոր կը լինէր Ամերիկայի, որքան Եւրօպայի համար։ Նրանք վերջնապէս իրանց լծի տակ են ուզում առնել Պարսկաստանը, Հնդկաստանն ու այլ երկիրներ։ Անձնապէս ես պատրաստ եմ բանակցութիւններ սկսելու, եթէ խնդիրը պատուաւոր և արդարադատ հաշտութիւն կայացնելու մասին է. մի խաղաղութիւն, որ թոյլերին և ուժեղներին ապահովէ միևնոյն իրաւունքները։ Բայց երբ ես հաշտութեան առաջարկ արի, Ռուսաստանում գտնվող գերմանական բանակի հրամանատարը պատասխանեց այնպիսի ձևով, որ ոչ մի կասկած չի թողնում նրանց ժառանգաբար հակամարդկային ժողովրդութիւնների մասին։ Իմ մասին՝ ես վերցնում եմ նրանց նշված ձեռնոցը և գիտեմ, որ դուք էլ պատրաստ էք պատասխանելու նրանց արհամարհանքին։ Պէտք է ամբողջ աշխարհը իմանայ, որ մենք անպատասխան չը թողնենք այդ անարգանքը։ Մենամարտ պիտի կայանայ, մի մենամարտ, ուր մի կողմը պիտի հեռանայ՝ իր վերջին հառաչն արձակելով։ Միացեալ Պետութիւնները պիտի կուեն, մինչև որ փոքր ժողովուրդների ազատութիւնն ապահովվի։ Երբ ամեն մի ամերիկացի շնչում է, նա պէտք է վստահ լինի, որ իր շուրջը չը կան այնպիսի ցածագիներ, որոնք իրանց թշնամուն հարուածելու համար միաժամանակ խեղդում են նրանց հայրենակիցներին։ Մենք ուզում ենք ապրել՝ զերծ մնալով հեգեմոնիայի արիւնից ու ծրագրերից պղտորված չարագործ մի պետութեան կողմից նամարդ յարձակման երկիւղից։ Բելգիան, Սերբիան, Զերնօգորիան, Ռումինիան, Ռուսաստանը պէտք է պարզվեն, նորոգվեն և հաստատում ստանան։ Նշանակութիւն չունի, որ այս կամ այն երկիրը պէտք է զոհաբերվի։ Ազգութիւնների սկզբունքն ամենուրեք պէտք է իր ոյժի մէջ մնայ։ 1871 թ. Ֆրանկֆուրտի դաշնագրով եւրօպական պատմութեան հատցված անբարութիւնը պէտք է ջնջվի պատմութեան տարեգրութիւններից։ Այդ նպատակն արժէ, որ ոչ միայն կուեն նրա համար, այլ և մեր ամենքի դէպի Ֆրանսիան, գիտութեան, արուեստների և գրականութեան այդ շողշողուն ատաղ, տուած համակրանքի համար դէպի Ֆրանսիական ժողովուրդը, որ հիացնում է քաղաքակիրթ աշխարհն իր հինաւուրց սիրալիրութեամբ և իր հանճարի հզօրութեամբ բոլոր այն ասպարէզներում, ուր միտքը կոչված է կատարելու իր դերը։

Մենք մեր զենքը վար չենք դնելու նոյնպէս, մինչև որ Թիւրքիայում ճնշված ժողովուրդները չը ստանան իրանց անկախութիւնը։ Բռնապետական իշխանութիւնը պէտք է վարվի ամենքի մօտից և ամենուրեք։ Պատերազմող բոլոր երկիրների մէջ Թիւրքիան ամենագազանէկ վասալն է, որ երբեք արձանագրել է պատմութիւնը։ Իր վայրագութիւններով, որոնք գերմանացիներից են ընդօրինակված չարէքի և կեղտոտութեան մի զարմանալի տաղանդով, նա շարունակում է Եւրօպայում ապրելու իր կասկածելի իրաւունքը նա բացարձակապէս անհաղորդ է արևմտեան քաղաքակրթութեան։ Այն ժամանակից, երբ Գերմանիայի զաղրելի դեկավարները զինուորական գրաքննութեամբ խեղդում են այդ թշուառ երկիրը, այն ժամանակից, երբ պրուսական սարսափացած միլիտարիզմը թափանցեց Պոլիս, Թիւրքիան այլ բան չէ, եթէ ոչ անգութ մարդասպանների, անամօթ գողերի և վայրագ կեղեքիչների մի իսկական հաւաքածու։ Նա կայսրի արժանաւոր զինակիցը դարձաւ։

Հայերի կոտորածները ապացուցին, որ մարդասպանութեան միևնոյն դէպքերը հարուածելու էին և Իսրայէլի ժողովուրդը, եթէ սա, քաղաքական հաւատարկութիւնը պահպանելու համար կատարած մի ճարպիկութեամբ, չը բռնէր յանկարծ ոտքի հանգամանքներն պատշաճ հրաշալի դիրք։ Հայերը պէտք է ստանան այն, ինչ պատմութիւնը պարտական է նրանց։ Նրանք շատ աւելի իրաւունք ունեն ապրելու, քան Թիւրքերը, և նրանք գիտեն իրանց կառավարել շատ աւելի լաւ տաղանդով։ Ռուսաստանում ժամանակաւորապէս թիւրը հասաւոր է ազատի յարձակման թանգարժէք առարկաներին։ Վաղ թէ ուշ, նրանց ոճիրները կը գտնեն իրանց զատաստան ու տարերները կը վերադարձնեն իրանց օրինական տէրերին։ Հրէայ ազգը, որին այնքան տառապանք են պատճառել Գաղեսարները, պէտք է վերականգնվի։ Հրէայ ազգն ինտելիգենցիայի ընտրեալ դաս է կազմում՝ այդ բառի լիակատար նշանակութեամբ. նա սքանչելիքներ, հրաշքներ և պրօգրէս է կատարել։ Գարոնայք Լլոյդ Ջորջն ու Կլեմանսոն նոյնպէս յայտնել են իրանց ժողովրդութիւնները՝ չը ստորագրել հաշտութեան պայմանագիրը՝ առանց այդ ամենքին յայտնի ժողովրդի վերականգնման։ Նիւտոնի և Էյնշտեյնի անունները միայն բաւական են արդարացնելու այդ միտումը որոշումը։ Գերմանները միշտ իրանց համար ուղեղած են ընտրել Անգլիային տալու նենգութեան ու կեղծիքի առաջին տեղը։ Նրանք յոյս ունեն, որ տարակարծութիւններ կը ծագեն մեր և անգլիացիների միջև։ Ամերիկան միշտ բարեկամ ու դաշնակից պիտի մնայ Անգլիային՝ ի հաշիւ Գերմանիայի։ Նրանք ի միջի այլոց մեղադրում են անգլիական կառավարութիւնը՝ Ֆրանսիական դաւանները հրդեհելու և պատերազմ երկարաձգելու մասին. ամբաստանում ևս իր կարծիքն է յայտնում այդ հարցի մասին (№ 59)։

Բօրչալուի ասանտիւրան մի անգամ ևս բացայայտ է դարձնում այն քաղաքականութեան ապիկարութիւնը, որը վարում է շարունակ Դաշնակցութիւն կուսակցութիւնը։ Այսօր բոլորի համար պարզ է, որ դաշնակցականների քաղաքական ազդեցութիւնն էր պատճառը, որ հայ ժողովուրդը դժբաղդութեան հանդիպեց։ Այսօր ևս, ինչպէս երևում է, այդ կուսակցութիւնը և ան կառավարութիւնը, որի դեկավարները դաշնակցականներն են, հին ճանապարհի վրա են կանգնած։ Դրանց համար կեանքի դասը փորձը դժբաղդաբար ապարդիւն է անցել։

Մեր ասածները ապացուցում են վերջին դէպքերը։ Վրաստանի սահմանները ներս դալը այնպիսի մի սխալ է, որը ոչ մի տեսակէտից չի կարելի արդարացնել։ Դեմոկրատական հանրապետութեան խեղճ դեկավարները այդպիսի քայլ չէին անի, եթէ ասուած դեպքերում։ Բայց երևում է, որ Դաշնակցութիւնը հաշի չի առնում արդի կացութիւնը։ Նա չի ցանկանում վիճելի խնդիրները Վրաստանի հանրապետութեան հետ միասին բարեկամական ճանապարհով լուծել։ Ովքեր հայ դեմոկրատիայի համար լաւն են ցանկանում, այս փասար անշուշտ նրանց միշտ կը պատճառի։ Այն դեմոկրատիան կան զործիչները, որոնք Վրաստանի սոցիալիստական և դեմոկրատական կառավարութեան հետ խօսելու ընդունակ լեռու չեն կարողանում գտնել, անշուշտ իրանց դեմոկրատիայի համար լաւ ապագայ չեն պատրաստի։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՕԼԵԳԻԱ

Հրատարակիչ՝

ԱՇԵՍՏԱԿԻՑՆԵՐԻ ԽՈՒՄԲ

ՑԱԼՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հարկաւոր են

ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ շատ ձեռնտու պայմաններով, ՏՐԱՆՇ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ամբողջ ուղղաձակաւի նոր ապրանքներ մանրամասն

ՔԱՐՏԷԶԻ

հատ ար։

Նոյնպէս գաւառ գնացողները կարող են լաւ պայմաններով տարածել գաւառում։ Դիմել Թաուուժեանի տպարան Баронская № 21.

3—2

„ԱՇԱԿԻ“ Խմբագրատանը

վաճառվում են

ՑՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ԱՐԿԱԾՏԱՎԱՆԵՐԻ

Հետեւեալ դրատարակութիւնները

1) «Հայցի կտոր զէյթունցուն», յօգուտ Զէյթունի հայ սովեալների 3 ր.
2) «Շէքսպիր եւ իր «Համլէտ» ողբերգութեան աղբիւրն ու քննադատութիւնները», Պ. Ադամեան . . 1 ր. 50 կ
3) «Երկասիրութիւնների առաջին կապուկ», Քամալեանց Ս.-ի . . 75 կ.

Վերադիր վճարով պատուէր չէ ընդունվում Ճանապարհածախսը պատուիրողի վրա։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՐՈՒԶԻՆ ՄԱՄԱՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Դատասարդեանի

հիմնված 1880 թ.

(նախկին Վերօնցովի տրանի հանդէպ)

Բացէ

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606» եւ «914»-ի ներսուկում ըժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌՕՐԵԱՅՍ ԵՒ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Բ. Ս. ՆՈՒՇՈՒՐԴՅԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժին վենէրական (սիֆիլիս) հիւանդութիւններ։

Գ. Դ. ՄԱՀՆԵՐ—9—10 ժ. միզային կապի և քանցց հիւ.

Ռ. Դ. ԱԶԱՄՍԻՐԻՆՑ—10—12 ժ. ներքին հղային և երեխայոց հիւանդութիւն և ծաղկախտ։

Ս. Դ. ԱՌԻՏԻՍԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին հ. վիրաբուժութիւն և վենէրական (սիֆիլիս) հիւ.

Ճ. Ս. ՏԻՐ-ԳՈՐԻԳՈՐԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Դ. Ի. ՋԱՓԱՐԻՃԻ—10—11 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հիւ.։

Խ. Դ. ԱՌԻՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մասնագէտ երիտ. հիւ.

ԵՐԵԿՈՅԵՐԸ

Ն. Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐՅԱՆ—[illegible] ժ. վիրաբոյժ։

Գնոյց 3 ր.։ Հրաւիրեալ ձրի։ Համարձակութիւն կօնսիլիումի և տանջանքի համար տանելիս։

Հիւանդանոցի վիրատեսակ՝

Բժշկ-պետ Բ. Դատասարդեան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԵՏ

Մեդիցինա-ֆիզիկ

Ա. ԵՍԱՅԵԱՆԻ

Հիմնաւոր բժշկութիւն սուր և խրոնիկական արիկէրի, շանկերի, սիֆիլիսի (նեբարբոկուա էրլիխի իսկական «914» ի և «606»-ի հնուա մանաւանդ բժշկի հնա) սեռական թուլութեան, և այլ վենէրական ցաւերի, նորագոյն մէթոդներ և էլեքտրականութիւն։ Կաշուի տակ սրսկումներ, լուսաբուժներ, վէրքի փոքր-փոքրումներ, բանիս կոպնել, ծաղկահատութիւն։ Մասաժ ձեռքով և էլեքտրականութեամբ։ Վերօնցովի տրանի մօտ, Семеновская ул. № 9. Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ 4—6 ժամը ճաշից յետոյ։ Կանանց 6—7-ը։ 444 100—74

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՆ

ԲԺՇԿ Վ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑԻ

1) Առողջապ. Դասընթաց. 2 ր. 50 կ.
2) Малокровіе и его леченіе 25 к.
3) Легочныя заболѣванія 25 к.
4) Гигіена женщины I часть 1 р.
5) Վենէրական խրատը 1 ր.

Տպագրութեան է տրված

«Հղային դար» պատասխան-Հղայինների բուժումն։

Ինչպէս վերոյիշեալ, նոյնպէս բոլոր ուրիշ բժշկական գրքոյկների համար դիմել «Գուտենբերգ» և «Գիր» գրավաճառանոցներին։

Գնահատը մեծաքանակ գնողների համար՝

Тифлисъ, Бебутовская ул. № 56. кв.

Д-ра В.А. Хачатрянца.

(о. м.) 823. 40—15

վելով ծրագիրների և հաշիւների մէջ, որոնք վիրաւորական են մատեմատիկոսների գիտութեան համար, նրանք փայփայել են Ֆրանսիայում յեղափոխութեան պատրանքը։ Ես կարծում եմ, որ եթէ կայ մի երկիր, ուր անհրաժեշտ է յեղափոխութիւնը, դա Գերմանիան է։ Ես խօսում եմ միայն զինուորական տեսակէտով. անտեսական ու ֆինանսական ասպարէզներում նրանք արդէն մանվան մէջ են գտնվում, եթէ կարելի է այդպէս արտայայտվել։

Միայն ցինիկ մի վայրագութիւն նրանց մղում է հարիւր հազարաւոր երիտասարդներ չքացնելու, որոնց ընտանիքները չեն կարող զոհացուցիչ մնացուդ ստանալ։ Նրանց հազարաւոր զինուորները չեն կարողացել ճեղքել մեր ճակատը, և ես չեմ կարծում,—ինչ եմ ասում,—ես համոզված եմ, որ չեն կարողանալու։ Եւ երբ նրանց շնչասպառման մէջ, որ վաղ թէ ուշ գալու է, յարձակման հերթը մեզ հասնի, հաւանաբար բաղաթիւ կէտերում, նրանք իրանց հաշիւ պիտի տան այն զինուորների արժանիքի մասին, որոնց զոհեցին անգթօրէն, անսիրտ կերպով։ Թող նրանք մէջտաշքի առաջ ունենան, որ վերջնական յաղթութիւնը մերն է։

Գերմանացիները շարունակում են արիւն հոսեցնել, յուսալով որ մենք գուցէ կը թուլանանք վհատութեան մի բօքէին։ Այս մտքով է, որ նրանք չեն դադարում մոլորեցնելուց իրանց դժբաղդ ազգաբնակութիւնը՝ խաբուսիկ խոստումներով։ Նրանց անպատասխանատու դեկավարները, այդ զզուելի տէրերը, որոնց մէջ մարմնացել են պրուսական ցեղի բոլոր արժանները, պէտք է քեւեռեն իրանց ուղեղներում, որ դեմօկրատիայի ու կանիբալիզմի միջև անհաշտ կռիւում՝ այս վերջինն է, որ դատապարտված է ջարդ ու փշուր լինելու։

Մեր թշնամիների մտադրութիւնն է, անվիճելիօրէն, իրանց ազդեցութեան ու տիրապետութեան ենթարկել բոլոր սլաւեան երկրները, Բալկանների բոլոր ժողովուրդներն և երբեմն Թիւրքիայի իշխած ու զարհուրելիօրէն կառավարած բոլոր տերիտորիաները, կատուցանել ոյժի, մէլիտարիստական ծարաւի վրա մի համաշխարհային կայսրութիւն, ինչ որ նոյնքան վտանգաւոր կը լինէր Ամերիկայի, որքան Եւրօպայի համար։ Նրանք վերջնապէս իրանց լծի տակ են ուզում առնել Պարսկաստանը, Հնդկաստանն ու այլ երկիրներ։ Անձնապէս ես պատրաստ եմ բանակցութիւններ սկսելու, եթէ խնդիրը պատուաւոր և արդարադատ հաշտութիւն կայացնելու մասին է. մի խաղաղութիւն, որ թոյլերին և ուժեղներին ապահովէ միևնոյն իրաւունքները։ Բայց երբ ես հաշտութեան առաջարկ արի, Ռուսաստանում գտնվող գերմանական բանակի հրամանատարը պատասխանեց այնպիսի ձևով, որ ոչ մի կասկած չի թողնում նրանց ժառանգաբար հակամարդկային ժողովրդութիւնների մասին։ Իմ մասին՝ ես վերցնում եմ նրանց նետած ձեռնոցը և գիտեմ, որ դուք էլ պատրաստ էք պատասխանելու նրանց արհամարհանքին։ Պէտք է ամբողջ աշխարհը իմանայ, որ մենք անպատասխան չը թողնենք այդ անարգանքը։ Մենամարտ պիտի կայանայ, մի մենամարտ, ուր մի կողմը պիտի հեռանայ՝ իր վերջին հառաչն արձակելով։ Միացեալ Պետութիւնները պիտի կուեն, մինչև որ փոքր ժողովուրդների ազատութիւնն ապահովվի։ Երբ ամեն մի ամերիկացի շնչում է, նա պէտք է վստահ լինի, որ իր շուրջը չը կան այնպիսի ցածագիներ, որոնք իրանց թշնամուն հարուածելու համար միաժամանակ խեղդում են նրանց հայրենակիցներին։ Մենք ուզում ենք ապրել՝ զերծ մնալով հեգեմոնիայի արիւնից ու ծրագրերից պղտորված չարագործ մի պետութեան կողմից նամարդ յարձակման երկիւղից։ Բելգիան, Սերբիան, Զերնօգորիան, Ռումինիան, Ռուսաստանը պէտք է պարզվեն, նորոգվեն և հաստատում ստանան։

Նշանակութիւն չունի, որ այս կամ այն երկիրը պէտք է զոհաբերվի։ Ազգութիւնների սկզբունքն ամենուրեք պէտք է իր ոյժի մէջ մնայ։ 1871 թ. Ֆրանկֆուրտի դաշնագրով եւրօպական պատմութեան հատցված անբարութիւնը պէտք է ջնջվի պատմութեան տարեգրութիւններից։ Այդ նպատակն արժէ, որ ոչ միայն կուեն նրա համար, այլ և մեր ամենքի դէպի Ֆրանսիան, գիտութեան, արուեստների և գրականութեան այդ շողշողուն ատաղ, տուած համակրանքի համար դէպի Ֆրանսիական ժողովուրդը, որ հիացնում է քաղաքակիրթ աշխարհն իր հինաւուրց սիրալիրութեամբ և իր հանճարի հզօրութեամբ բոլոր այն ասպարէզներում, ուր միտքը կոչված է կատարելու իր դերը։

Մենք մեր զենքը վար չենք դնելու նոյնպէս, մինչև որ Թիւրքիայում ճնշված ժողովուրդները չը ստանան իրանց անկախութիւնը։ Բռնապետական իշխանութիւնը պէտք է վարվի ամենքի մօտից և ամենուրեք։ Պատերազմող բոլոր երկիրների մէջ Թիւրքիան ամենագազանէկ վասալն է, որ երբեք արձանագրել է պատմութիւնը։ Իր վայրագութիւններով, որոնք գերմանացիներից են ընդօրինակված չարէքի և կեղտոտութեան մի զարմանալի տաղանդով, նա շարունակում է Եւրօպայում ապրելու իր կասկածելի իրաւունքը նա բացարձակապէս անհաղորդ է արևմտեան քաղաքակրթութեան։ Այն ժամանակից, երբ Գերմանիայի զաղրելի դեկավարները զինուորական գրաքննութեամբ խեղդում են այդ թշուառ երկիրը, այն ժամանակից, երբ պրուսական սարսափացած միլիտարիզմը թափանցեց Պոլիս, Թիւրքիան այլ բան չէ, եթէ ոչ անգութ մարդասպանների, անամօթ գողերի և վայրագ կեղեքիչների մի իսկական հաւաքածու։ Նա կայսրի արժանաւոր զինակիցը դարձաւ։

Հայերի կոտորածները ապացուցին, որ մարդասպանութեան միևնոյն դէպքերը Իսրայէլի ժողովուրդը, եթէ սա, քաղաքական հաւատարկութիւնը պահպանելու համար կատարած մի ճարպիկութեամբ, չը բռնէր յանկարծ ոտքի հանգամանքներն պատշաճ հրաշալի դիրք։ Հայերը պէտք է ստանան այն, ինչ պատմութիւնը պարտական է նրանց։ Նրանք շատ աւելի իրաւունք ունեն ապրելու, քան Թիւրքերը, և նրանք գիտեն իրանց կառավարել շատ աւելի լաւ տաղանդով։ Ռուսաստանում ժամանակաւորապէս թիւրը հասաւոր է ազատի յարձակման թանգարժէք առարկաներին։ Վաղ թէ ուշ, նրանց ոճիրները կը գտնեն իրանց զատաստան ու տարերները կը վերադարձնեն իրանց օրինական տէրերին։ Հրէայ ազգը, որին այնքան տառապանք են պատճառել Գաղեսարները, պէտք է վերականգնվի։ Հրէայ ազգն ինտելիգենցիայի ընտրեալ դաս է կազմում՝ այդ բառի լիակատար նշանակութեամբ. նա սքանչելիքներ, հրաշքներ և պրօգրէս է կատարել։ Գարոնայք Լլոյդ Ջորջն ու Կլեմանսոն նոյնպէս յայտնել են իրանց ժողովրդութիւնները՝ չը ստորագրել հաշտութեան պայմանագիրը՝ առանց այդ ամենքին յայտնի ժողովրդի վերականգնման։ Նիւտոնի և Էյնշտեյնի անունները միայն բաւական են արդարացնելու այդ միտումը որոշումը։ Գերմանները միշտ իրանց համար ուղեղած են ընտրել Անգլիային տալու նենգութեան ու կեղծիքի առաջին տեղը։ Նրանք յոյս ունեն, որ տարակարծութիւններ կը ծագեն մեր և անգլիացիների միջև։ Ամերիկան միշտ բարեկամ ու դաշնակից պիտի մնայ Անգլիային՝ ի հաշիւ Գերմանիայի։ Նրանք ի միջի այլոց մեղադրում են անգլիական կառավարութիւնը՝ Ֆրանսիական դաւանները հրդեհելու և պատերազմ երկարաձգելու մասին. ամբաստանում ևս իր կարծիքն է յայտնում այդ հարցի մասին (№ 59)։

Բօրչալուի ասանտիւրան մի անգամ ևս բացայայտ է դարձնում այն քաղաքականութեան ապիկարութիւնը, որը վարում է շարունակ Դաշնակցութիւն կուսակցութիւնը։ Այսօր բոլորի համար պարզ է, որ դաշնակցականների քաղաքական ազդեցութիւնն էր պատճառը, որ հայ ժողովուրդը դժբաղդութեան հանդիպեց։ Այսօր ևս, ինչպէս երևում է, այդ կուսակցութիւնը և ան կառավարութիւնը, որի դեկավարները դաշնակցականներն են, հին ճանապարհի վրա են կանգնած։ Դրանց համար կեանքի դասը փորձը դժբաղդաբար ապարդիւն է անցել։

Մեր ասածները ապացուցում են վերջին դէպքերը։ Վրաստանի սահմանները ներս դալը այնպիսի մի սխալ է, որը ոչ մի տեսակէտից չի կարելի արդարացնել։ Դեմոկրատական հանրապետութեան խեղճ դեկավարները այդպիսի քայլ չէին անի, եթէ ասուած դեպքերում։ Բայց երևում է, որ Դաշնակցութիւնը հաշի չի առնում արդի կացութիւնը։ Նա չի ցանկանում վիճելի խնդիրները Վրաստանի հանրապետութեան հետ միասին բարեկամական ճանապարհով լուծել։ Ովքեր հայ դեմոկրատիայի համար լաւն են ցանկանում, այս փասար անշուշտ նրանց միշտ կը պատճառի։ Այն դեմոկրատիան կան գործիչները, որոնք Վրաստանի սոցիալիստական և դեմոկրատական կառավարութեան հետ խօսելու ընդունակ լեռու չեն կարողանում գտնել, անշուշտ իրանց դեմոկրատիայի համար լաւ ապագայ չեն պատրաստի։

Ազգերի ազատագրումը մի անգամ ևս բացայայտ է դարձնում այն քաղաքականութեան ապիկարութիւնը, որը վարում է շարունակ Դաշնակցութիւն կուսակցութիւնը։ Այսօր բոլորի համար պարզ է, որ հայ ժողովուրդը դժբաղդութեան հանդիպեց։ Այսօր ևս, ինչպէս երևում է, այդ կուսակցութիւնը և ան կառավարութիւնը, որի դեկավարները դաշնակցականներն են, հին ճանապարհի վրա են կանգնած։ Դրանց համար կեանքի դասը փորձը դժբաղդաբար ապարդիւն է անցել։

Մեր ասածները ապացուցում են վերջին դէպքերը։ Վրաստանի սահմանները ներս դալը այնպիսի մի սխալ է, որը ոչ մի տեսակէտից չի կարելի արդարացնել։ Դեմոկրատական հանրապետութեան խեղճ դեկավարները այդպիսի քայլ չէին անի, եթէ ասուած դեպքերում։ Բայց երևում է, որ Դաշնակցութիւնը հաշի չի առնում արդի կացութիւնը։ Նա չի ցանկանում վիճելի խնդիրները Վրաստանի հանրապետութեան հետ միասին բարեկամական ճանապարհով լուծել։ Ովքեր հայ դեմոկրատիայի համար լաւն են ցանկանում, այս փասար անշուշտ նրանց միշտ կը պատճառի։ Այն դեմոկրատիան կան գործիչները, որոնք Վրաստանի սոցիալիստական և դեմոկրատական կառավարութեան հետ խօսելու ընդունակ լեռու չեն կարողանում գտնել, անշուշտ իրանց դեմոկրատիայի համար լաւ ապագայ չեն պատրաստի։

Типографія „НОМІЯ“ КОЭ Тифлисъ.